

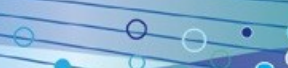
Bamble
kommune

Rådmannens forslag til budsjett 2017 og handlingsprogram 2017 – 2020

27.10.16

«Neste steg»

INNHold

INNHold	3
NESTE STEG	4
FORSLAG TIL VEDTAK.....	6
BUDSJETTBALANSEN	8
INNTEKSTRAMMER	10
DRIFTSUTGIFTER.....	12
ENHETENES DRIFSTRAMMER.....	14
INVESTERINGSBUDSJETT	16
INVESTERINGSPROSJEKTER.....	17
<i>BAMBLE SKAL HA ØKT BEFOLKNINGSVEKST PÅ SAMME NIVÅ ELLER HØYERE ENN NASJONAL VEKST.....</i>	<i>18</i>
<i>BAMBLE KOMMUNE SKAL HA LIVLIGE OG TRIVELIGE TETTSTEDER, LOKAL-OG KOMMUNESENTRA</i>	<i>19</i>
<i>BAMBLE KOMMUNE SKAL IMØTEKOMME LOKALSAMFUNNETS KRAV OG BEHOV FOR TJENESTER GJENNOM HELHETLIG PRIORITERING, EFFEKTIV ORGANISERING OG INNOVATIV OPPGAVELØSNING.....</i>	<i>20</i>
<i>BAMBLE KOMMUNE SKAL BIDRA TIL ET ARBEIDSLIV SOM GIR ØKT DELTAKELSE</i>	<i>21</i>
<i>BAMBLE KOMMUNE SKAL GI TIDLIG HJELP TIL BARN OG FAMILIER SOM TRENGER BISTAND</i>	<i>22</i>
<i>BAMBLE KOMMUNE SKAL HA LÆRINGSRESULTATER SOM LIGGER OVER LANDSGJENNOMSNITTET</i>	<i>23</i>
<i>BAMBLE KOMMUNE SKAL SØRGE FOR TRYGGE OG FORSVARLIGE BEHANDLINGS-, REHABILITERINGS- OG OMSORGSTJENESTER</i>	<i>24</i>
<i>BAMBLE KOMMUNE SKAL VEKTELEGGE FOREBYGGING OG TILRETTELEGGE FOR MESTRING AV HELSE- OG VELFERDSPROBLEMER.....</i>	<i>25</i>
<i>BAMBLE SKAL VÆRE EN AV NORGES FREMSTE KYSTKULTURKOMMUNER.....</i>	<i>26</i>
<i>TRAFIKKAVVIKLINGEN I BAMBLE SKAL VÆRE TRYGG, EFFEKTIV OG MILJØVENNLIG FOR ALLE TRAFIKANTER.</i>	<i>27</i>
SKJEMA 1A OG 1B DRIFTSBUDSJETT	28
SKJEMA 2A OG 2B INVESTERINGSBUDSJETT	29
ØKONOMISK OVERSIKT DRIFT	30
ØKONOMISK OVERSIKT INVESTERING	31
ENHETENES DRIFSTRAMMER.....	32

I utfordringsnotatet er 10 mål prioritert i den kommende handlingsplanperioden for at disse skal gis nødvendig fokus og ressurser:

1. Bamble skal ha økt befolkningsvekst på samme nivå eller høyere enn nasjonal vekst
2. Bamble kommune skal ha livlige og trivelige tettsteder, lokal- og kommunesentra
3. Bamble kommune skal imøtekomme lokalsamfunnets krav og behov for tjenester gjennom helhetlig prioritering, effektiv organisering og innovativ oppgaveløsning
4. Bamble skal bidra til et arbeidsliv som gir økt deltakelse
5. Bamble kommune skal gi tidlig hjelp til barn og familier som trenger bistand
6. Bamble kommune skal ha læringsresultater som ligger over landsgjennomsnittet
7. Bamble kommune skal sørge for trygge og forsvarlige behandlings-, rehabiliterings- og omsorgstjenester
8. Bamble kommune skal vektlegge forebygging og tilrettelegge for mestring av helse- og velferdsproblemer
9. Bamble skal være en av Norges fremste kystkulturkommuner
10. Trafikkavviklingen i Bamble skal være trygg, effektiv og miljøvennlig for alle trafikanter.

NESTE STEG

I løpet av de 2 siste år har Bamble kommune gjort flere viktige vedtak for å videreutvikle kommunen for økt næringsetablering, bosetting og attraktivitet. I fjorårets Utfordringsnotat og Budsjett var overskriften; «Først så og deretter høste». Kommende handlingsplanperiode vil være perioden for å så og så høste for økt vekst.

Næring og arbeidsplasser

Bamble kommune har bevilget og avsatt totalt ca. 115 mill. kroner til næringsutvikling, for å opparbeide næringsarealer og tilrettelegge for nye og eksisterende næringsvirksomhet. Forutsetningen er at dette løftet skal gi finansiell avkastning gjennom realisering av foretatte investeringer, samt flere arbeidsplasser og innbyggere.

Flere av prosjektene er langsiktige, noe som betyr at midler blir stående ubrukt. Rådmann mener derfor at det er behov for å etablere et kommunalt «Utviklingsfond», som får mandat til i å erverve og delta i opparbeidelse og utvikling av eiendommer til bo- og næringsformål, både alene og i samarbeid med andre aktører. Aktuelle prosjekter å legge inn i mandatet vil være utvikling av næringsområder fra Skjerkøya til Herre, næringsområder langs E18, areal for boligutvikling og næringsbygg med kystkultursenter.

Ny, framtidrettet ungdomsskole på Grasmyr

Skoledebatten om ny ungdomsskole er endelig landet. Rådmann anser det som svært viktig at avgjørelsen som er tatt har full støtte, slik at prosjektet kan realiseres med fokus på å få prosjektert og bygget. En ny, framtidrettet ungdomsskole vil gi et nødvendig, pedagogisk løft for elever og lærere, og bidra til et likeverdig tilbud og bedre læringsresultater. I tillegg ble det vedtatt å utrede bygging av tilhørende svømmehall, flerbrukshall, lokaler for voksenopplæring og flyktningetjenesten og et uteområde med aktivitetstilbud. Det er gledelig at fylkesrådmann ønsker et samarbeid med Bamble kommune om å satse på Grasmyr, som et sentralt skole og oppvekstsenter, slik at fylkeskommunen og kommunen sammen kan videreutvikle skoletilbud i Bamble sammen.

Attraktivitet

Livlige og trivelige kommunesentra og lokalsamfunn er viktig for trivsel, opplevelse og besøksnæring. Kommunikasjon av inntrykk og opplevelser er en svært viktig «ambassadør» i markedsføring av kommunen. Wrightsgate som miljøgate, oppgradering av parken på Stathelle, «lokket» på Brotorvet, blomster og benker på Dampskipsbrygga og langs Kongshavn i Langesund og flere gjestebrygger er synlige tiltak. Opprusting av kaiene i Langesund og Stathelle, og videreutvikling av Kongshavn vil gi et ytterligere bidrag. I tillegg er det behov for at Grenland havn og andre eiendomseiere bidrar til trivsel og attraktivitet.

Kommunens inntekter og finansiering

Kommunens driftsnivå er vesentlig høyere enn finansieringsgrunnlaget basert på kommunens skatteinngang og statlige overføringer gjennom inntekts- og utgiftutjevningssystemet. For kommunen(e) er det derfor nødvendig å utskrive eiendomsskatt for å dekke opp denne ubalanse. Høy eiendomsskatt pr innbygger bidrar negativt i NHO's kommunebarometer. Bamble har i dag en betydelig inntekt fra eiendomsskatt fra industrien, men eiendomsbeskatningen på boliger er betydelig lavere enn i Porsgrunn og Skien. Utskriving av eiendomsskatt kan bli en sovepute for ikke å foreta nødvendige prioritering, effektivisering og tilpasning som er nødvendig som følge av antall innbyggere, demografisk sammensetning og øvrig finansiering. Som eksempel viser de økonomiske rammeforutsetninger for 2017 at kommunen får et trekk knyttet til barn og unge på 7,3 mill. kroner og et økt tilskudd til eldre på 8,0 mill. kroner.

I planperioden vil denne demografisk endring utligne hverandre, mens kommunen vil få et økt tilskudd som følge av flere enslig eldre. Som følge av utfordringene med å redusere (spare) tjenestenivået og omprioritere tjenester, og i påvente av ny ungdomsskolestruktur, finner rådmann det nødvendig at inntekt fra eiendomsskatt økes. For at «spleiselaget» skal bli mest mulig rettferdig, og ikke ramme vilkårlig uavhengig av personlig inntekt, vil rådmann anbefale reduksjon av bunnfradraget. I tillegg finner rådmann det riktig at satsen for utskrivning av eiendomsskatt på næringsvirksomhet øker, halvveis i perioden fram til ny taksering.

Tjenestetilbud og -nivå

Tjenestetilbudet i kommunen er i hovedsak godt. Flere gir uttrykk for, «Dere er heldige som bor i Bamble», og kommunen ble også kåret til Telemarks beste servicekommune i 2016. Den demografiske endring medfører behov for endring i prioritering av tjenester og organisatoriske tilpasninger. Dette viser seg å være svært vanskelig, samtidig som behovet for flere og nye tjenester melder seg. Det arbeides kontinuerlig med å innføre ny teknologi og mer effektive arbeidsprosesser som vil bidra til å dempe kostnadsveksten. Dette vil imidlertid ikke være tilstrekkelig. Derfor må tjenestenivået justeres, dersom man skal unngå en ytterligere økning av eiendomsskatten.

Investeringer

Flere investeringsprosjekt bl.a. innenfor boligsosial handlingsplan er under planlegging og gjennomføring og videreføres i budsjettet. De nedsatte prosjekt- og styringsgrupper har ansvaret for at investerings- og driftsutgiftene er innenfor de vedtatte rammene. Eventuelle negative avvik vil utfordre de fremlagte budsjettforutsetninger.

Når det gjelder skoleutbyggingen på Grasmyr med tilhørende anlegg, er beløpene for en felles ungdomsskole basert på forstudien. Beløp knyttet til øvrige anlegg er usikre, da de ikke er omfattet av forstudien. Dette vil bli nærmere avklart i forprosjektet som avsluttes høsten 2017.

Omstilling og tilpasninger

I budsjettet for 2016 ble det vedtatt å gjennomføre et politisk arbeid for spare inn 13,2 mill. kroner fom 2017. Dette lyktes man ikke med. Rådmann har derfor videreført forutsetningene om innsparinger på de enkelte enheter. De anbefalte innsparinger framgår av budsjettet, samt at det er utarbeidet en tilleggsliste for å gi mulighet for alternative prioriteringer. Behov for omstilling og endring vil også følge av arbeidet om et styrket Grenlandssamarbeid. Rådmann vil derfor anbefale at det settes av midler for å tilegne seg og bygge kompetanse om plan- og utredningsarbeid, (PLP som verktøy), og forståelse av menneskelige behov og adferd under omstilling. Det anbefales at både administrasjon med tillitsvalgte og verneombud og politikere deltar for å få samme kunnskap, kompetanse og forståelse.

Budsjettbalanse og saldering

Budsjettet for 2017 legges frem med et overskudd på 11 mill.kroner, noe som utgjør 1% av driftsinntektene. Overskuddet fremkommer etter forutsetning om gjennomføring av innsparingen i enhetene på 13,2 mill. kroner og en økning av eiendomsskatt med 11,6 mill. kroner. Endringer i kommunens finansieringsgrunnlag og budsjettmessige forutsetninger medfører behov for ytterligere salderingstiltak. Fra og med budsjettet for 2015 ble det startet avsetninger for å finansiere strukturendringer i skole. I påvente av ferdigstillelsen av ny ungdomsskole, anbefales det at noen av disse midler brukes til midlertidig tiltak i skole, midlertidige demenstiltak i helse og omsorg i påvente av mer permanente løsninger, og til andre omstillingstiltak.

**Tore Marthinsen
Rådmann**

Styringsprosessen

Handlingsprogrammet er lagt frem i samsvar med kommunens økonomireglement:

- Kommunens planarbeid skal være grunnlag for prinsipielle veivalg, både overordnet og i forhold til det enkelte tjenesteområdet i et lengre tidsperspektiv.
- Utfordringsnotatet skal vær grunnlag for bred diskusjon administrativ/ politisk/ innbyggerdialog om status og utvikling av tjenestene de neste fire år.
- Årsmeldingen skal gi en fullstendig tjenesterapportering.
- Budsjettfremlegget i oktober skal ha fokus på prioritering av økonomiske ressurser med bakgrunn i føringer fra utfordringsnotatet.
- Driftsrapportene er en økonomirapport og avviksrapport.

FORSLAG TIL VEDTAK

Handlingsprogrammet rulleres hvert år. Formannskapet fastsetter årets arbeidsprosess på våren.

Rådmannen forslag til handlingsprogram legges frem i to faser, først utfordringsnotatet og deretter handlingsprogrammet.

Handlingsprogrammet har som formål å realisere målsetninger i kommunens planer, planlegge gjennomføringen av nye tiltak, og føre kontroll med kommunens ressurstilgang og ressursbruk. De økonomiske rammene vil være avgjørende for når prioriterte tiltak kan realiseres.

Handlingsprogrammet skal vedtas i kommunestyret innen 31. desember.

1. Budsjett 2017 og handlingsprogram 2017 – 2020 med vedlegg legges til grunn for Bamble kommunes virksomhet i perioden.
2. Målene i Handlingsprogrammet skal være retningsgivende for Bamble kommunes virksomhet og tjenester i perioden.
3. Driftsbudsjettet for 2017 vedtas i henhold til budsjettskjema 1A og 1B. Investeringsbudsjettet for 2017 vedtas i henhold til budsjettskjema 2A og 2B.
4. Kommunestyret godkjenner låneopptak på inntil kr.63.884.000, til finansiering av investeringer i 2017. Kommunestyret godkjenner opptak av Startlån i Husbanken i 2017 til videre utlån på i inntil kr. 35 000 000,-.
5. I henhold til lov om sosiale tjenester fastsettes utlånsrammen til kr. 1 000 000. og garantirammen for lån til kr. 1 000 000. Det settes ikke begrensninger i adgangen til å innvilge enkeltlån/garantier innenfor de fastsatte rammer.
6. Følgende satser legges til grunn for utskrivning av eiendomsskatt i 2017:
 - Den generelle skattesatsen som skal gjelde for de skattepliktige eiendommene settes til 7 promille. I henhold til eiendomsskatteloven § 12, bokstav a differensieres skattesatsen ved at satsen som skal gjelde for boliger og fritidseiendommer settes til 2,3 promille.
 - Bunnfradrag settes til kr.0 for boligdelen i eiendommer, herunder fritidseiendommer.
 - Reduksjonsfaktoren settes til 15 %.
7. Tidligere vedtatte bevilgninger til investeringer som er ubrukte ved utgangen av 2016 videreføres til bruk i 2017. Rådmannen delegeres fullmakt til å justere budsjettene for 2017 når regnskapet for 2016 er klart.
8. Budsjettet for KF Frisk Bris vedtas i styremøte ultimo november. Budsjettvedtak legges ved. (Ettersendes).
9. Vedtatt økonomireglement legges til grunn for disposisjoner iht. dette vedtaket.

10. Kommunale avgifter og betalingssetter økes med 2,6 % med følgende unntak:

- Avgifter og gebyrer der satsene fastsettes sentralt.
- Ved inngåelse av husleiekontrakter for kommunale boliger settes leien i henhold til K-sak 83/13. Innenfor kontraktperioden justeres husleiene i tråd med husleielovens bestemmelser.
- Gebyrregulativet for plan- og byggesaker og for kart- og oppmåling, se vedlegg. Bamble kommune skal ha 100 prosent kostnadsdekning (selvkost) for inneværende og fremtidige år innenfor disse områdene.
- VAR-gebyrer som fastsettes etter selvkost. Gebyrene for 2017 **endres med:**
 - o Normalgebyr Vann: -6,5 % til kr 2 633,-
 - o Normalgebyr Avløp: 0 % kr 3 626,-
 - o Normalgebyr Renovasjon: -17,5 % prosent til kr 2 218,-
 - o Normalgebyr Slamtømming: 27,8 % til kr 3 767,-
 - o Feie og tilsynsgebyr: 0% kr 495,-
- Gebyr på gravesøknader på teknisk endres ikke fra 2016 til 2017, kr. 2.000,- + mva pr søknad pr. gate.
- Salg av tilleggstomt til eksisterende bolig: med henvisning til K-sak 99/12 fastsetter administrasjonen pris ut i fra lokale forhold.
- Gebyr på tilsyn med private avløp er på kr 350,- pr år. Dette gjelder minirensanlegg, tette tanker og septikanlegg.
- Foreldrebetaling for mat på SFO, kost i barnehagene og salg av kantineprodukter på skolene økes med konsumprisindeksen for 2015, på 2,1 % slik at inntektene økes i takt med kostnadene.
- Regjeringen foreslår at maksimalprisen for et ordinært heltidstilbud i barnehage blir fastsatt til 2.730,- pr måned og 30.030,- pr år. Det er en reell videreføring av prisen fra 2016 som er på 2.655,- pr måned. (jfr. statsbudsjettet)
- Egenandeler for helse- og omsorgstjenester følger de til enhver tid gjeldene regler i Forskrift om egenandeler i kommunale helse- og omsorgstjenester (FOR-2011-12-16-1349). Satser reguleres i henhold til endringer i statsbudsjettet for tjenester med maksimalsatser og prisstigning, alternativt selvkost, for øvrige tjenester.

Administrasjonen gis fullmakt til å justere gjeldende betalingsregulativer med vedtatt prisstigning. Hvis det er aktuelt med andre endringer enn prisregulering fremmes dette som egen sak.

11. Budsjett for kontroll, tilsyn og revisjon for 2017 settes til kr.1.789.000,-.

Politisk behandling:

- Ferdig fra rådmann 27.10.16. -rådmann fremlegger budsjett.
- Rådsbehandling 14.11.16
- Utvalgsbehandling 16.11.16
- Formannskapetets innstilling 17.11.16
- Offentlig ettersyn
- Kommunestyret 8.12.16.

Budsjettsaldering 2017-2020

Utfordringsnotat 2017 – 2020 hadde følgende 7 hovedpunkter som legges til grunn for rådmannens budsjettforslag:

1. Prioritere prosjekter for flere arbeidsplasser
2. Prioritere prosjekter for flere innbyggere
3. Attraktivitet og stedsutvikling
4. Kommunale inntekter
5. Bedre kommunens økonomiske handlingsevne ved gjennomføring av vedtatte og eventuelt behov for nye innsparinger
6. En aktiv velferdspolitik med fokus på arbeid, kvalifisering og bolig
7. Strukturelle tiltak innenfor tjenestene

Salderingen

- Økt eiendomsskatt fom 2017
- Innsparing i eksisterende drift
- Bruk av fond til omstilling

BUDSJETTBALANSEN

Statsbudsjettet 2017

Realvekst i de frie inntekter for kommunene er i regjeringens fremlegg på 4 075 mill. kr for 2017. Dette fordeles med 3 625 mill.kr på kommunene og 450 mill.kr på fylkeskommunene. Anslaget for skatteinntektene i 2016 oppjustert med 3,8 mrd kroner. Dette gir isolert sett økt økonomisk handlingsrom i 2016, men ikke i 2017. Samtidig er en større del av realveksten i 2017 bundet opp i statlige satsinger. Realveksten i frie inntekter er lavere enn signalene i kommuneproposisjonen. Nytt inntektssystem for kommunene iverksettes fra 2017. Dette betyr bl.a. endringer i kostnadsnøklerne, gradert basistilskuddet og omlegging av regionalpolitiske tilskudd. Inntektsutjevningen er uendret, og innføring av eventuell selskapskatt er utsatt.

Statlige satsninger i kommunesektoren i 2017:

- Kommunalt vedlikeholdstilskudd Sør- og Vestlandet også i 2017.
- Satsing på helse- og omsorg, opptrappingsplanen rus, styrking helsestasjon og skolehelsetjeneste, opptrappingsplan habilitering og rehabilitering, dagtilbud til personer med demens, og mer til rekruttering av psykologer
- Investeringsstilskudd omsorgsplasser, kun til økning i antall plasser fra 2021 og lengre innfasing
- Satsing skole, tidlig innsats i skolen og satsing på kompetanse og videreutdanning.
- Videreføring av ekstratilskudd ved bosetting av flyktninger. Refusjonsordningen for kommunale barnevernstiltak for mindreårig flyktninger omgjøres til fast tilskudd.
- Aktivitetsplikt for sosialhjelps-mottakere under 30 år, plikt øyeblikkelig hjelp døgnopphold for brukere med psykisk helse- og rusproblematikk fra 2017
- Boligsosiale tilskudd og midler til frivilligsentraler legges inn i rammetilskuddet.
- Ressurskrevende tjenester, innslagspunktet blir på 1,157 mill. kroner. Prisjusteres på vanlig måte, økes med 50 000 kroner utover dette (for 2016).
- Momskompensasjon utvides til borettslag og sameier som samarbeider med kommunen om helse- og omsorgstjenester.

Salderingsbehov 2017 - 2020

Mill.kroner	2017	2018	2019	2020
Justering drift	4,0	5,8	0,9	-2,7
Utgifter nye tiltak	16,5	29,5	37,4	37,9
Statsbudsjettet	0,3	0,3	0,3	0,3
Salderingsbehov	20,8	35,6	38,6	35,5
Økt E-skatt	-11,6	-11,6	-11,6	-11,6
Innsparinger i enhetene	-14,0	-27,8	-27,8	-27,8
Bruk/avsetning til fond	-6,2	3,0	2,0	3,6
Netto budsjettbalanse	-11,0	-0,7	1,3	-0,3

En framskrivning av dagens drift viser at inntektene ikke er tilstrekkelig til å finansiere etablert drift. Budsjettet for 2017 viser et underskudd før saldering på 20,8 mill.kr. Utover i perioden øker underskudd som følge av driftskonsekvenser av nye tiltak. I 2020 er underskuddet på 35,5 mill.kr. Da er alle kjente forhold,

kostnadsendringer, driftskonsekvenser av investeringer og nye driftstiltak tatt med.

Rådmannen legger frem et forslag til saldering. Salderingen gir et udisponert overskudd i 2017 på 11 mill.kroner. For årene 2018-20 er det i realiteten fremvist balanse og samlet underskudd er 0,3 mill.kroner.

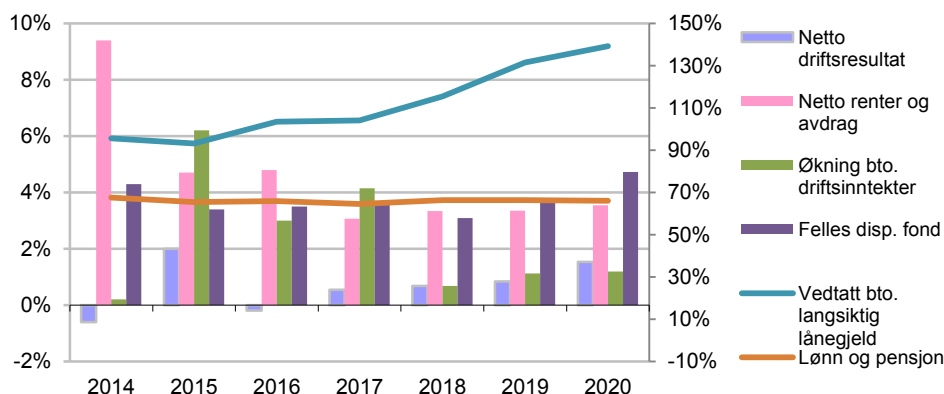
Som saldering foreslår rådmann et nytt innsparingskrav på enhetene fra og med 2018 likt innsparingskravet for 2017 på 1,5% av brutto utgifter, totalt 13,2 mill.kroner. I tillegg er det foreslått en økning i eiendomsskatten for boliger og industri fra og med 2017 på totalt 11,6 mill.kroner. Salderingen for det enkelte året i perioden anbefaler rådmannen tas mot driftsfondet.

Brutto driftsresultat, resultatet av driftsinntektene og driftsutgiftene, resultatet før finanstransaksjoner og avsetninger, er negativt de første årene i perioden. Netto driftsresultat måler økonomisk balanse etter finanstransaksjoner. Netto driftsresultat måles i prosent av driftsinntektene og uttrykker hvor stor andel av de tilgjengelige driftsinntektene kommunene kan disponere til avsetninger og investeringer. Netto driftsresultat svakere enn anbefalingen på 1,75% i hele perioden. Tabellen nedenfor viser utviklingen i driftsresultatet i perioden.

Mill. kroner	OB 2016	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	-1 031,6	-1 074,4	-1 081,7	-1 093,9	-1 106,9
Driftsutgifter	1 054,7	1 083,3	1 087,9	1 099,7	1 104,5
Brutto driftsresultat	23,1	8,8	6,2	5,9	-2,5
Netto finansutgifter	24,6	33,0	36,1	36,7	39,3
Motposter avskrivninger	-45,7	-47,7	-49,7	-51,7	-53,7
Netto driftsresultat	2,0	-5,9	-7,4	-9,2	-16,9
Netto avsetninger	-2,0	-5,1	6,7	10,5	16,6
Overskudd/underskudd	-	-11,0	-0,7	1,3	-0,3

Grafen nedenfor vises hvordan noen sentrale økonomiske nøkkeltall målt i % av brutto driftsinntekter forventer å utvikle seg i perioden.

Disposisjonsfond

Disposisjonsfond er et mål på økonomisk buffer kommunene har. Fond er kommunenes reserver og bygges opp ved driftsoverskudd, utbytte eller ved salg av eiendom osv.

I tabellen nedenfor vises budsjettets utvikling av felles disposisjonsfond.

Mill.kr	Fond 1.1.16	Fond 01.01.17	Fond 01.01.18	Fond 01.01.19	Fond 01.01.20	Fond 01.01.21
Prisjusteringfinanskapital	0,0	3,6	7,3	11,0	14,6	17,9
Finansbuffer	10,5	15,2	15,2	15,2	15,2	15,2
Driftsfondet	17,9	14,3	6,4	10,6	17,9	30,7
Omstillingsfond	3,1	1,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Investeringsfond	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Sum	36,1	39,2	33,4	41,3	52,3	68,4

Ved utgangen av 2015 var kommunens samlede disposisjonsfond på 115,9 mill. kroner. Av dette var 36,1 mill. kroner felles disposisjonsfond og 79,8 mill. kroner enhetenes disposisjonsfond. I budsjettet er det i salderingen ikke lagt inn bruk eller avsetninger til enhetenes disposisjonsfond utover det som enhetene selv planlegger ift. prosjekter og driftsmessig buffer. Som tabellen viser vil felles disposisjonsfond styrkes i perioden. Hovedårsaken til dette er oppbyggingen av driftsmessig buffer for å kunne finansiere økte kostnader ved investering i ny ungdomsskole i 2020.

Innsparinger og omstilling

Bamble kommunes enheter gjennomfører innsparinger fom 2017 tilsvarende 1,5% av brutto driftsutgifter.

I tillegg er det lagt inn nye innsparinger på samme nivå fom 2018.

Rådmannen har spesifisert tiltak for å møtekomme de innsparingene i 2017.

For 2018 er innsparingstiltakene ikke spesifisert.

Avsetning og bruk av Driftsfondet

I budsjettet er det forutsatt følgende bruk av avsetninger til Driftsfondet:

	2017	2018	2019	2020
Drift, renter og avdrag skole utbygging	8,0	11,0	14,0	17,0
Sum avsetning	8,0	11,0	14,0	17,0
Bolig- og tettstedsutvikling	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
Demenstiltak 2017 i påvente av planarbeid	-9,2			
Omstillinger som følge av utvidet Grenlandssamarbeid	-0,5	-1,0	-1,0	
Drift skolebygg teknisk	-1,09	-1,09	-1,09	-0,55
Midlertidig leie av lokaler til voksenopplæringa	-0,18	-0,18	-0,18	-0,18
Midlertidig tiltak til ny ungd.skole tas i bruk i 2020 -overgangsordn. undervisv	-2,0	-2,0	-2,0	-1,0
Boveileder	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
Organisasjons-utvikling	-0,5			
Boligsosial handlingsplan	-0,75	-0,75	-0,75	-0,75
Sum Bruk	-15,92	-6,72	-6,72	-4,18
Netto	-7,92	4,28	7,28	12,83

Skatt og rammetilskudd

Skatt og rammetilskudd er for 2017 beregnet iht. statsbudsjettets forutsetninger.

For 2018-2020 legges følgende forutsetninger til grunn:

- En årlig realvekst i skatt og rammetilskudd på 1%, 6,5 mill. kroner, pr. år. Denne disponeres ikke i budsjettet men avsettes.
- En årlig befolkningsvekst 0,2%, 28 personer, pr. år, frie inntekter øker med 1,4 mill. kroner pr. år
- Demografiske endringer medfører endret behov for tjenester og det legges inn korreksjon av utgiftsutjevningen.
- Enhetenes rammer justeres iht. korreksjonene i rammetilskuddet.

Eiendomsskatt

For 2017 skrives eiendomsskatten ut med følgende satser:

- Generelle skattesatsen er 7 promille, og for boliger og fritidseiendommer 2,3 promille.
- Bunnfradrag er kr.0 for boligdelen i eiendommer.
- Reduksjonsfaktoren er 15 %.

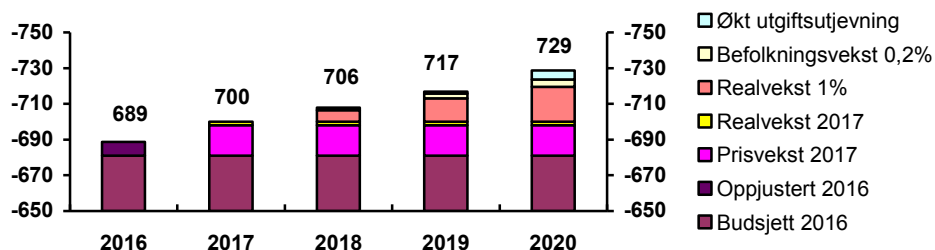
For budsjettet 2017-2020 legges følgende til grunn:

- Nye eiendommer legges inn med 0,5 mill.kroner årlig.
- Fra og med 2017 fjernes bunnfradraget for boliger
- Generell sats settes til 7 promille fom.2017.
- Eiendomsskatten prisjusteres ikke i perioden.

INNETKTSRAMMER

Skatt på inntekt og formue, og rammetilskudd

Skatt og rammetilskudd er opprinnelig budsjettetert med 681,0 mill. kroner i 2016. I statsbudsjettet for 2017 er skatteprognosen oppjustert slik at forventet inntekt for 2016 er 688,7 mill.kroner , 7,7 mill.kroner høyere. Grafen viser utviklingen for perioden.

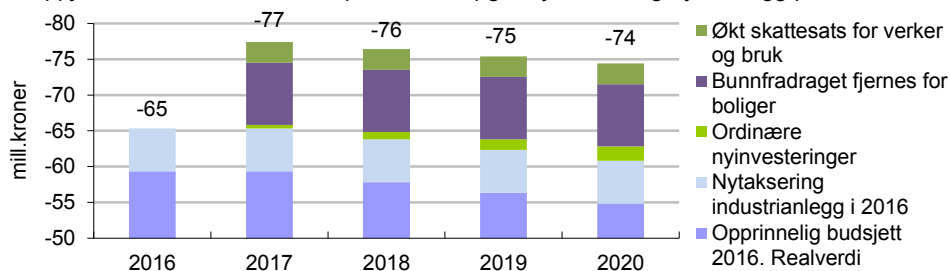

I 2017 er skatt og rammetilskudd budsjettetert iht. statsbudsjettet med 700,0 mill. kr, økende til 728,7 mill. kr i 2020. For 2017 er dette 5,6 mill.kr lavere enn forutsatt i utfordringsnotatet. 3,7 mill.kr skyldes reduksjon i antall PU over 16 år. Totalt har regjeringen gitt føringer for bruken av rammetilskuddet på 2,5 mill.kr. Tabellen viser de største korreksjonene (over kr.100') i rammetilskuddet for Bamble. Ikke alle rammekorreksjoner videreføres til enhetene slik de fremkommer i statsbudsjettet. Iht. befolkningsprognosen for Bamble frem mot 2020 vil andel barn 2-15 år synke og gi et inntektstap på 21 mill.kroner. Andelen 67 år + øker og medfører en inntektsøkning på 24 mill.kroner, sett i forhold til 2016.

1000 kroner	Bamble
Tilskudd til frivilligsentraler	317
Ny naturfagstime, helårseff.	298
Øyeblikkelig hjelp rus/psyk.	226
Aktivitetsplikt sosialhjelpsm.	157
Avvikling av diagnoselisten for fysioterapi	-456
Statlige og private skoler	-290
Helsestasjon/skolehelsetjen.	116
Frivilligsentraler	365
Opptreppingspl.rusomsorg	809
Tidlig innsats grunnskole	405
Opptreppingsplan habilitering /rehabilitering	270
Skolehelsetj.og helsestasjon	135

Eiendomsskatt

Bamble kommune skriver ut eiendomsskatt i hele kommunen, industri, næring, anlegg, boliger og hytter. For 2016 ble det opprinnelig budsjettetert 59,3 mill. kroner. Dette tallet er nå oppjustert til 65,3 mill. kroner på årsbasis pga. ny fabrikk og nytt anlegg på Rafnes.

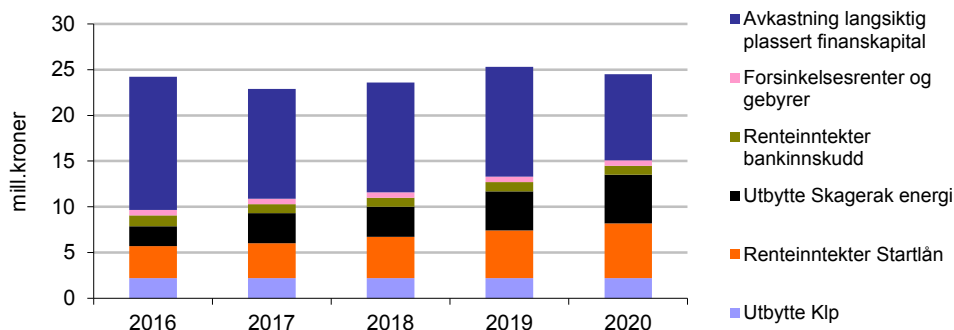

Det er i statsbudsjettet for 2017 ikke fremmet forslag om lovendring av eiendomsskatteloven og forslag om endringer i reglene om beskatning av verk og bruk som ville gitt et negativt utslag for Bamble kommune på ca. 27. millioner kroner. Rådmannen foreslår fjerning av bunnfradraget for boliger i 2017 slik at denne nærmer seg nivået i Grenland for øvrig. Det foreslås også økt generell skattetakst i 2017. Samlet eiendomsskatt er da økt til 77,4 mill.kroner i 2017.

Renteinntekter, utbytte og gevinst av finansielle instrumenter

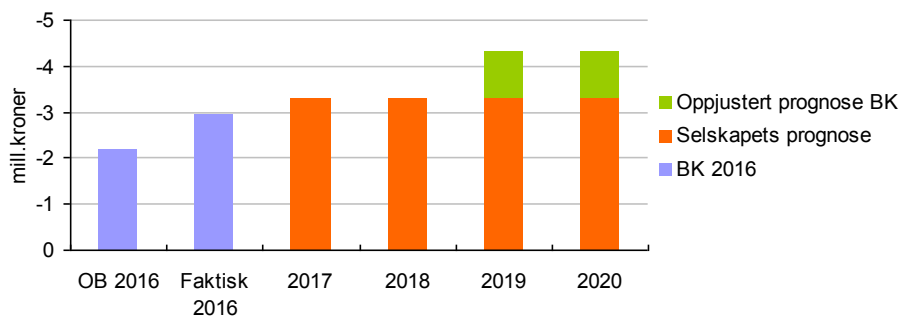
For 2017 legges det inn i budsjettet samlede renteinntekter, utbytte og gevinst av finansielle instrumenter på 22,9 mill. kroner. 100 mill. kroner av finanskapitalen skal finansiere investeringer iht. kommuneplanen og Frier vest, og vil bli brukt i løpet av perioden. Nedenfor vises samlede inntekter, renteinntekter Startlån er inkludert i tallene.

Verdensøkonomien hittil i år kjennetegnes som relativt stabil med en moderat vekst selv om det er usikkerhet rundt oljepris, utvikling i Kina, rentehevinger i USA og Storbritannias utreden av EU. Det er god vekst i innenlandsk etterspørsel i industrialiserte land, men svakere utvikling i fremvoksende økonomier tynger eksportsektoren i mange industriland. Lav oljepris, svak krone og lav rente gir derfor usikkerhet. Som følge av den uroen som oppleves i finansmarkedet ble det i forbindelse med kommunestyrets evaluering av kommunens reglement for finans- og gjeldsforvaltning K-sak 90/16 vedtatt en ny allokering av våre finansplasseringer for å gjøre oss mere robuste i finansmarkedet. For 2017 er budsjettet avkastning redusert fra 5,5% til 4,0%.

Utbytte fra Skagerak energi

I selskapets årsrapport for 2015 foreslås et samlet utbytte på 88 mill. kroner som for Bamble eierandel på 3,34 % utgjør ca. 2.9 mill. kroner. Utsiktene i kraftmarkedet viser et fortsatt krevende marked med lave kraftpriser som følge av økt utbygging av fornybar kraft, lave priser på kull og CO2-kvoter, samt uendret utvikling i etterspørsel bildet. I brev vedrørende prognose for utbytte til utbetaling i 2017 fra Skagerak Energi datert 22.06.2016 indikerer selskapet et utbytte på 100 mill. kroner. For Bamble utgjør dette at vi budsjetterer med 3,3 mill. kroner både i 2017 og 2018. Fra 2019 legges det inn et utbytte på 4,3 mill. kroner. [Årsmelding Skagerak energi 2015](#)

Utbytte KLP

Utbyttet fra KLP er en del av kommunens pensjonskostnader og budsjetteres med 2,2 mill. kroner i perioden

Renteinntekter Startlån

Renteinntektene og -utgiftene på startlån budsjetteres begge med 3,8-6,0 mill. kroner for økonomiplan-perioden 2017-2020. Det forutsettes 35 mill. kroner i årlige innlån, Disse midlene benyttes i hovedsak til boligfinansiering og refinansiering i hht Husbankens til enhver tid gjeldende retningslinjer.

Forsinkelsesrenter og gebyrer

Forsinkelsesrenter og purregebyrer budsjetteres med 0,6 mill. kroner alle årene i perioden.

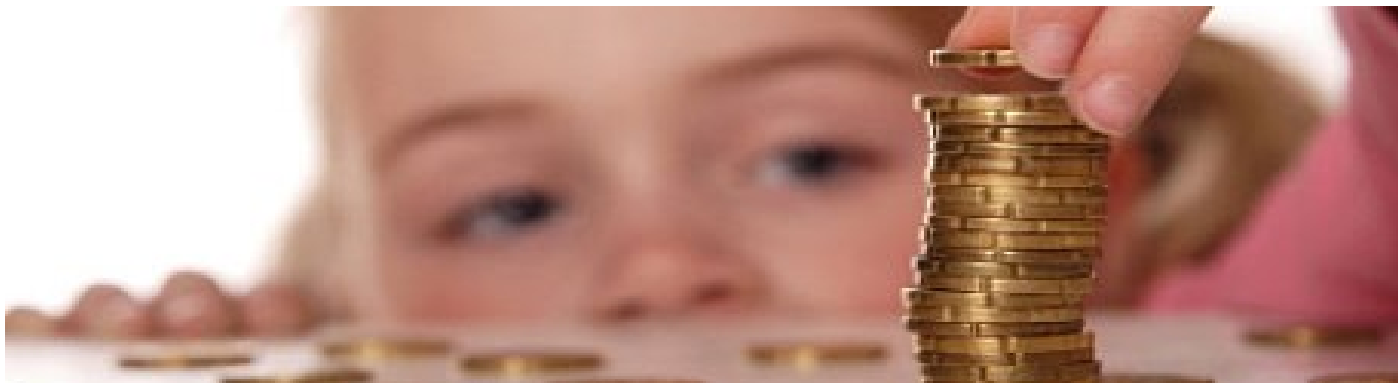
Avkastning langsiktig plassert finanskapital

For 2017-2020 legges det til grunn:
 - en avkastning på 4 % rente iht. finansstrategien.
 - 2 % av vedtatt langsiktig kapital reinvesteres for å opprettholde realverdien av plasseringene.

Mill. kroner	2017	2018	2019	2020
Plassert 01.01	300	300	300	265
Avkastning	12,0	12,0	12,	9,4
Tilbakeføres fond	-3,7	-3,7	-3,7	-3,3
Netto avkastning	8,3	8,3	8,3	6,2

Renter bankinnskudd

For 2017-2020 legges det til grunn:
 - rentebærende bankinnskudd på 100 mill. kroner. Og det er lagt inn en renteinntekt på 1 mill. kroner hvert år i perioden.

DRIFTSUTGIFTER

Renter og avdrag på ordinære lån

Gjeld

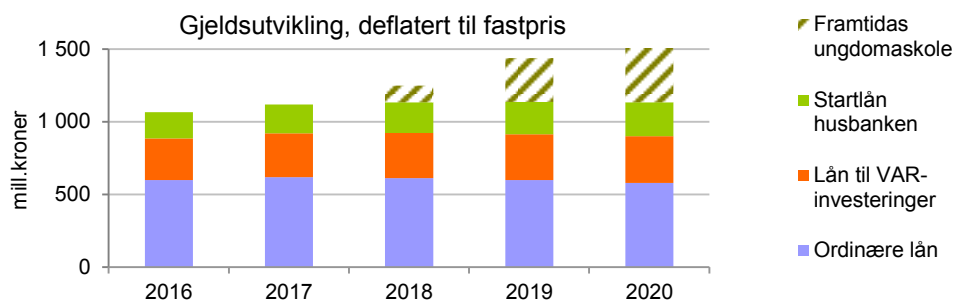
Brutto vedtatt gjeld (faktiske lån + ikke opptatte lån) er på ca. 936,7 mill.kroner 30.09.16, økende til ca. 1.409 mill. ved utgangen av 2020 medregnet utbygging Yggedrasil.

For 2017-2020 legges følgende til grunn:

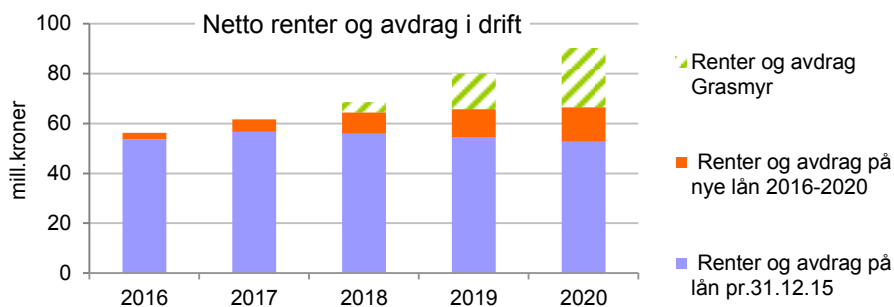
- Gjeld avdras på 27 år.
- Gjeldsrenten forutsettes å være:
 - 2,1% i 2017
 - 2,3% i 2018
 - 2,5% i 2019
 - 2,7% i 2020.

Gjeldssammensetning

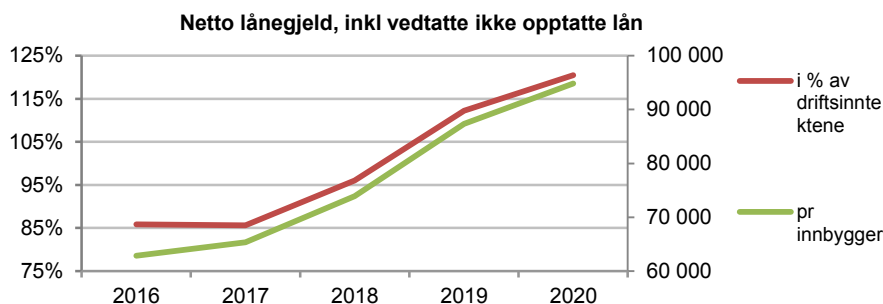
Formidlings lån videre utlån	155
VAR investeringer	318
Beregningsgrunnlag rentekompensasjon fra staten	118
Lånegjeld med rentekostnader som dekkes av kommunen	347
Kommunens totale Lånegjeld pr. 31.08.16	938

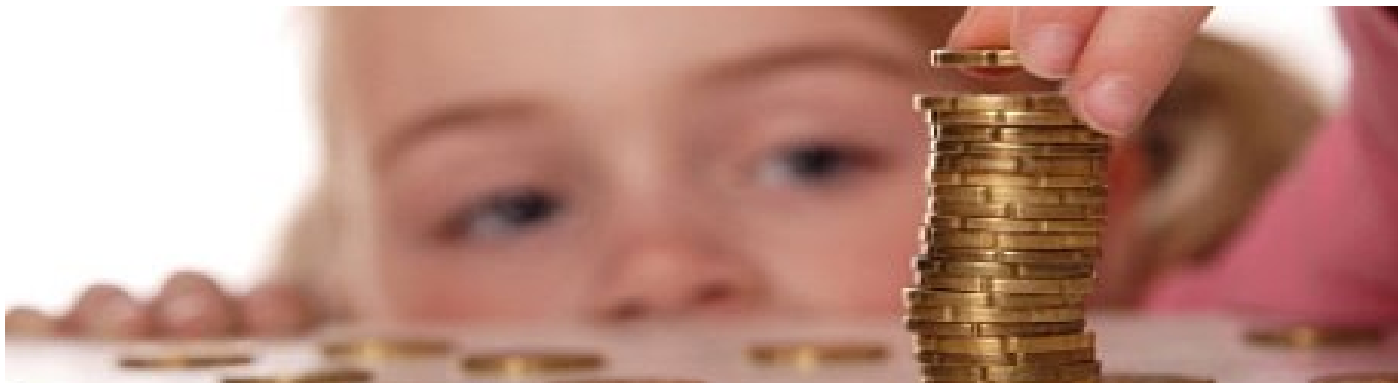
Bokført gjeld på kommunens totale låneportefølje var pr. 31.08.16 kr. 938 mill. med en rentekostnad på 2,04 %, mot budsjetterte rente på 2,0 %. Dette skyldes bla. at kommunen i stor grad har benyttet seg av gunstige, korte renter. Rentenivået i Norge er nå historisk lavt. Det kan imidlertid ikke forventes en ytterligere nedgang av renten. Løpetiden på våre lån er i henhold til vårt reglement for finans- og gjeldsforvaltning. Det foreligger ingen signaler som tilsier at vi får endret betingelser på opptak av lån i Husbanken. Vi kjenner imidlertid til at dette er under løpende vurdering sentralt.

Grafen nedenfor viser hvordan netto lånegjeld utvikler seg i forhold til driftsinntekter og pr. innbygger. Lånegjelden vil øke frem mot 2020.

Selv om 63% av gjelda pt. ikke er rentebærende for kommunen, vil en fremtidig renteøkning medføre økt belastning på driftsbudsjettet. Dette vil forsterke seg når gjeldsandelen for investeringer utenom VAR og husbanken øker.

Lønnsvekst og prisjustering

Årslønnsveksten for 2017 er anslått til 2,7% inkludert overheng på 0,9% ref. Statsbudsjettet. Det sentrale tillegget med virkning fra 01.08.17 er kjent og er derfor budsjettert ut på enhetene. Lønnsporten som ikke er lagt ut på enhetene er budsjettert til 6,4 millioner kroner, 1% av lønnsmassegrunnlag inkl. sosiale utgifter. Driftsbudsjettene til enhetene prisjusteres hvert år. Det gis en generell priskompensasjon og større poster vurderes generelt. Enhetenes driftsutgifter justeres iht. konsumprisindeks for 2015 2,1 %. Større poster vurderes spesielt og det gis kompensasjon for avvikende prisvekst når denne gir urimelige utslag. Av de større postene er justering av innslagspunktet på 50.000,- pr bruker for 2016 for tilskudd ressurskrevende brukere. Bamble har 29 brukere, dvs en økt kostnad på 1.450.000,-. Det er lagt inn totalt 5,3 millioner kroner i prisjustering/korrigerer større poster

Pensjonsutgifter

Bamble kommune har pensjonsavtaler med Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og Statens pensjonskasse (SPK).

Pensjonsattsene for 2017 er budsjettert inn med:

KLP, fellesordningen 14,65%

KLP, sykepleierordningen 14,35%

Statens pensjonskasse (SPK) 10,25%.

Premieavviket utgiftsføres over 7 år.

Brukerbetalinger, leier, avgifter mv.

I 2017 utgjør brukerbetalinger, avgifter, leier mv. totalt 159,3 mill. kroner. VAR- avgiftene er den største inntektsposten, inntektene er satt til selvkost. Det foretas årlig en prisregulering av satsene for egenandeler, avgifter, leier og lignende. Effekten er lagt inn i enhetenes driftsbudsjetter. Satsene oppjusteres utover ordinær prisstigning på de områdene hvor dette er relevant

1000 kroner	2016	2017	Endring %
Stabene	-985	-754	-23,5 %
Enhet for teknikk og samfunnsutvikling	-114 780	-120 863	5,3 %
Skole og barnehage	-20 884	-20 151	-3,5 %
Kultur og oppvekst	-2 265	-2 321	2,5 %
Helse og omsorg	-14 825	-15 201	2,5 %

Det negative avviket på enhet for skole og barnehage skyldes reduksjon i foreldrebetaling sfo.

Avviket på stabene skyldes overføring av innfordringsgebyrene fra stabene til finansforvaltningsområdet.

Lønnsvekst

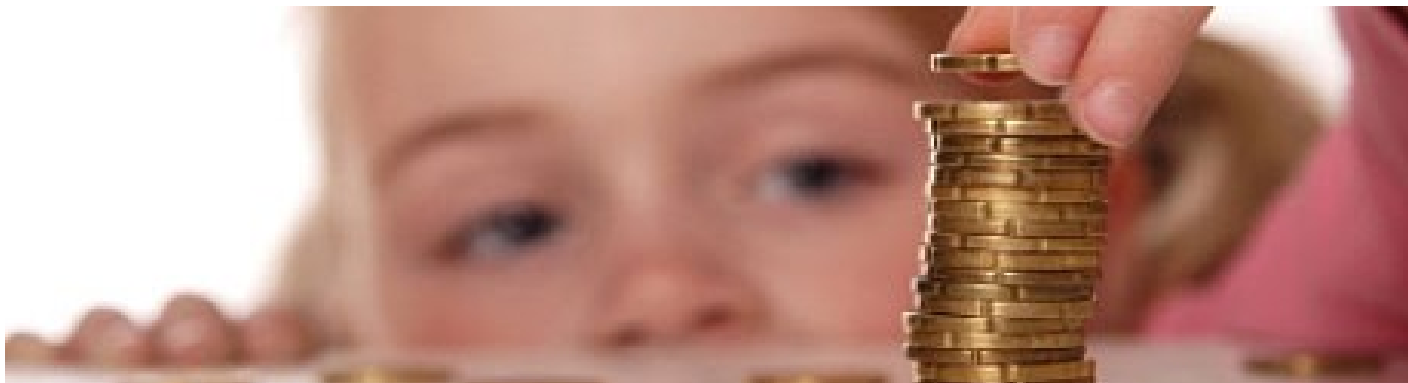
Lønnsvekst kompenseres fullt ut. Årslønnsveksten for 2017 er anslått til 2,7%.

Driftsutgifter

Driftsutgifter justeres med konsumprisindeksen for 2015 på 2,1 %. Større poster vurderes generelt.

Følgende poster har avvikende prisjustering:

- VAR-området: reguleres etter selvkost.
- Flyktninger: selvfinansierende.
- Husleiekostnader kommunale boliger: intern prisjustering
- Statlig husbankmidler: kun viderefremming av tilskuddet.
- Tilskudd til ikke kommunale barnehager justeres med kommunal deflator 2017 på 2,5 % (jfr. statsbudsjettet).
- Statlige satser
- Tilskudd ressurskrevende brukere justeres med årslønns-vekst 2017 på 2,7%
- Egenandel økes med 2,1% konsumprisindeks 2015, gjelder boutgifter Stathelle Bofellesskap, Vest-Bamble aldershjem, Krogshavn omsorgssenter, kostpenger SFO og barnehage samt kantineprodukter skolene.
- Forsikringer er økt med estimatet som er gitt av Waco.
- Det er lagt inn 2,5%, kommunal deflator 2017, på overføringene til kirkelige formål og andre trossamfunn.

Enhetenes driftsrammer

Følgende forutsetninger legges til grunn for fastsettelse av enhetenes netto driftsrammer i perioden;

- Enhetene kompenseres fullt ut for effekten av tariffoppgjør og endringer i avlønning.
- Enhetene kompenseres for prisøkning på driftsutgiftene.
- Enhetenes inntekter justeres iht. økte betalingssetser og prisjustering av øvrige tilskudd.
- Enhetenes budsjetter korrigeres for vesentlige feilbudsjetteringer.
- Enhetene kompenseres for driftskonsekvensene av nye investeringer og vedtatte tiltak.
- Innsparinger på 13,2 mill. kroner ligger inne fra 2017
- Det er lagt inn nye innsparinger på 13,2 mill. kroner fra 2018.

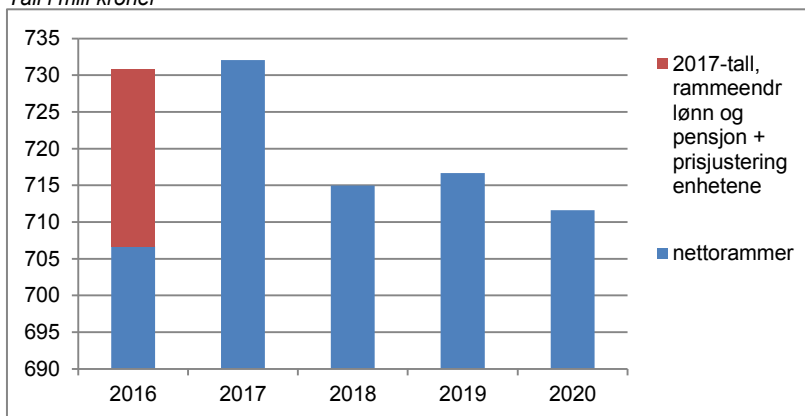
Driftskonsekvenser investeringer

- Enøk investeringer årlig 1 mill.kroner forutsetter red. strømutfgifter 0,05 mill. kroner pr år.
- Barnebolig 0,04 mill. kroner fra 2019.
- 10 boliger for mennesker med nedsatt funksjonsevne på Nustadjordet 5 mill. i 2018 og 6,7 mill. kroner fra 2019.
- 8 boliger og 2 hybler rus/psykiatri i Nustad-bakken, 4 mill. i 2018 og fra 2019, 5,3 mill.kroner
- Nytt kystkultursenter, 1,4 mill. kroner fom 2019
- Investeringer parker og miljøanlegg 0,02 mill. kroner pr. år
- Skoleutbygging mv. på Grasmyr

ENHETENES DRIFTSRAMMER

Diagrammet under viser total nettoramme for enhetene (Overordnet ledelse, Stabene, Enhet for teknikk og samfunnsutvikling, Skole og barnehage, Kultur og oppvekst og Helse og omsorg) fra 2016 til 2020. (blå søyler). I 2016-kolonnen er det i tillegg lagt på 2017-tallene for rammeendring lønn og pensjon samt prisjustering (rød søyle) for å bedre vise den reelle endringen i enhetenes rammer.

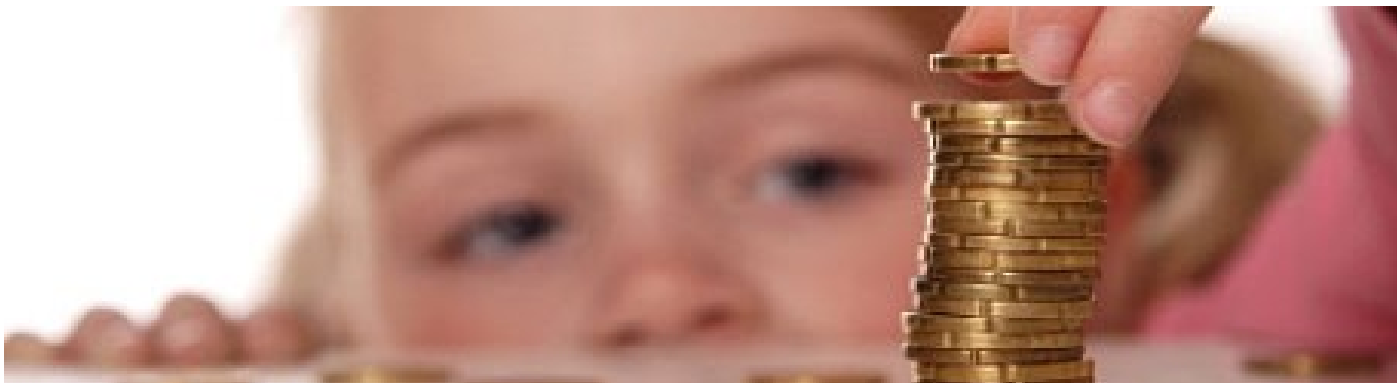
Tall i mill kroner

Enhetenes rammer for 2017 til 2020 utvikler seg slik som tabellen under viser.

1000 kroner	2017	2018	2019	2020
Overordnet ledelse	14 294	14 092	14 092	13 092
Stabene	65 346	64 358	65 058	65 058
Enhet for teknikk og samfunnsutvikling eksl VAR	78 224	75 750	75 868	75 293
Renovasjon, vann og avløp	-22 496	-23 766	-24 860	-26 128
Skole og barnehage	238 649	232 637	230 508	228 254
Kultur og oppvekst	89 647	87 446	88 491	88 491
Helse og omsorg	268 380	264 463	267 536	267 536
Totalt	732 044	714 980	716 693	711 596

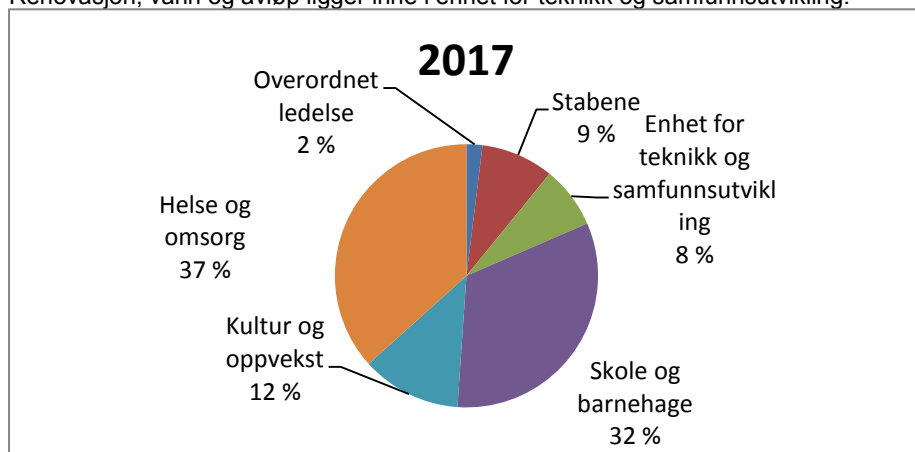
Det er lagt inn i budsjettet midlertidige tiltak på enhetene som finansieres av fond. Disse er beskrevet i kapitlet om budsjettbalansen lenger frem i dokumentet.

Innsparinger på enhetene på 13,2 mill. kroner ligger inne i 2017. Det er lagt inn nye 13,2 mill. kroner fra 2018 for å imøtekomme finansieringsbehovet for nye tiltak.

1000 kroner	2017	2018	2019	2020
Midlertidig tiltak 17-19, omstillingsmidler som følge av utvidet Grenlandsamarbeid	500	1 000	1 000	0
Midlertidig tiltak 2017-20, drift skolebygg	1 090	1 090	1 090	545
Midlertidig tiltak 2017-20, finansiering boveileder i programperioden	700	700	700	700
Midlertidig tiltak 2017-2020, leie av lokaler voksenopplæring	180	180	180	180
Midlertidig tiltak til ny ungdomsskole tas i bruk i 2020 - overgangsordning undervisning	2 000	2 000	2 000	1 000
Midlertidig demenstiltak 2017 i påvente av planarbeid	9 200	0	0	0
Totalt	13 670	4 970	4 970	2 425

Diagrammet under viser prosentvis fordeling av enhetenes nettorammer for 2017. Renovasjon, vann og avløp ligger inne i enhet for teknikk og samfunnsutvikling.

Kommunen står ovenfor mange utfordringer framover samtidig som den opplever en endring i befolkningssammensetningen med færre barn i skolealder og flere eldre. Disse endringene gir store utslag i fordelingen av rammetilskuddet. I perioden 2016-2020 er prognosen en reduksjon i rammetilskuddet på ca. 21 mill. kroner for 2 til 15 åringene, en økning på ca. 23 mill. kroner for 67 til 90+ åringene og ikke gifte 67 år og over på 7,4 mill. kroner. På grunn av endringene bør kommunen omprioritere midler fra Skole og barnehage til Helse og omsorg.

Tjenestetilbudet i kommunen er i hovedsak godt. Imidlertid er kostnadsnivået i Bamble høyere enn det kommunens inntekter gir rom for. Kommunen må ha et kontinuerlig fokus på å vurdere alternative løsninger for eksisterende og nye tjenester, slik at kostnadene reduseres, men at innbyggerne fortsatt vil ha et godt, faglig tjenestetilbud og at arbeidsmiljøet for de ansatte blir ivaretatt.

Det er lagt inn 0,5 mill. kroner i 2017 til organisasjonsutvikling.

Driftskonsekvensene av skoleutbyggingen på Grasmyr utredes i forprosjektet i 2017. Foreløpig er det lagt inn en årlig avsetning til finansieringen som i 2020 er opp i 17 mill. årlig.

Det er ikke rom for nye tiltak i drift utover igangsetting av drift i forhold til nye investeringer.

Eksisterende drift

Enhetens rammer justeres for vesentlige oppgaveendringer og feilbudsjetteringer.

- Nedgang i elevtallet utgjør en reduksjon i ramma på 1,5 mill. i 2017, økende til 7 mill. kroner i 2020.
- Økning innslagspunkt ressurskrevende brukere 2016, utgjør 1.450' for Bamble samt feil prisjustering 2016 på 200'
- Økning tilskudd private barnehager på 600'

Innsparinger

Innsparingskrav på 13,2 mill. kroner ligger inne i 2017, vedtak budsjett 2016. Innsparingene er spesifisert på tiltak, se tabell enhetens rammer bak i dokumentet

Det er lagt inn ytterligere 13,2 mill. kroner fra 2018. I enhetenes budsjett dokumenter ligger de totale innsparingsoversiktene.

Justeringer som følge av statsbudsjettet

Budsjettene på enhetene er korrigert for endringer som følge av statsbudsjettet. Se tabell under punkt inntektsrammer – skatt på inntekt og formue og rammetilskudd, side 11. Endringene er også spesifisert i tabell enhetens rammer bak i dokumentet.

INVESTERINGSBUDSJETT

Investeringer

Bamble kommune har behov for investeringer i bygg og anlegg for å imøtekomme nødvendig utvikling av tjenestene og rasjonell drift. Investeringer må vurderes i et langsiktig perspektiv i forhold til kostnader og behov for utvikling. Kost-/nytte-vurderinger må gjøres i et 20-40 års perspektiv og vurderes opp mot alternative scenarier med urasjonell drift, fremtidig oppgraderingsbehov av eldre bygg og mulighet for avhending/salg. Investeringene må også ses i sammenheng med kommunens økonomi for øvrig og i perioder med store investeringer vil dette medføre nødvendige større omprioriteringer. Nye investeringer utløser økte driftskostnader og økt finansieringsbehov bl.a gjennom foreslått økning i eiendomskatten. Nedenfor vises investeringsutgiftene de neste fire år.

Mill.kr	OB 2016	2017	2018	2019	2020
Investeringer i anleggsmidler	82,1	71,4	259,1	290,2	196,2
Utlån og forskutteringer	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0
Kjøp av aksjer og andeler	2,3	1,9	1,9	21,9	31,9
Avdrag på lån	7,4	7,8	8,5	9,1	9,5
Sum utgifter	126,8	116,1	304,5	356,2	272,6

Finansiering av investeringer

Bamble kommune har liten evne til å frigjøre midler til egenfinansiering av investeringer. For å få et større handlingsrom for å gjennomføre investeringer knyttet til vedtatte planer ble det i budsjettbehandlingen for 2014 besluttet å ta ut 50 mill. kroner fra finansplasseringene. I perioden er det forutsatt ytterligere 50 mill.kroner fra finanskapitalen til Frier vest. I de neste fire år er 789,0 mill.kroner forutsatt lånefinansiert, dette er 61% av samlede investeringsutgifter. Nedenfor vises finansieringen av investeringsbudsjettet de neste fire år.

Mill.kr	OB 2016	2017	2018	2019	2020
Bruk av lånemidler	-83,9	-98,9	-206,7	-280,9	-202,6
Inntekter fra salg av anleggsmidler	-7,1	-1,1	-1,1	-1,1	-1,1
Kompensasjon for merverdiavgift	-8,7	-6,4	-39,4	-43,2	-27,5
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	-20,1	-7,8	-21,3	-9,1	-9,5
Overført fra driftsregnskapet	-7,0	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9
Bruk av avsetninger	0,0	0,0	-34,1	-20,0	-30,0
Sum finansiering	-126,8	-116,1	-304,5	-356,2	-272,6

Kommunen finansierer sine investeringer i hovedsak ved å ta opp lån. Høyere lånegjeld medfører at kommunen får høyere utgifter til renter og avdrag, og behov for nye kutt i driftsrammene til enhetene. For å dempe denne effekten er det viktig at lånegjelden ikke øker mer enn kommunens driftsinntekter. I et langsiktig perspektiv er det ulønnsomt å bruke av avsatte fondsmidler til investeringer. Brukes fondsmidlene i stedet for lån er kostnadene de første åra i kommunens regnskaper lavere, men på sikt vil denne fordelene forsvinne og resultatet er et vedvarende rentetap og manglende økonomiske ressurser i krisetider.

Samlede utgifter i investeringsbudsjettet for neste fire år er på 1 284,4 mill.kroner

- investeringer i anleggsmidler 816,9 mill.kr
- utlån av startlån 140 mill.kroner
- avdrag startlån 34,9 mill.kr
- kjøp av aksjer og andeler i Frier vest 50 mill.kr
- Innskudd Klip 7,6 mill.kr

Samlet finansiering i investeringsbudsjettet for neste fire år er på 1 284,4 mill.kroner

- Bruk av lån 789,0 mill.kr
- Salg av anleggsmidler 4,4 mill.kr
- Momsrefusjon 116,5 mill.kr
- Mottatte avdrag og refusjoner 47,6 mill.kr
- Driftsmidler 7,6 mill.kr
- Bruk av fond 84,1 mill.kr

INVESTERINGSPROSJEKTER

Budsjettet viderefører prioritert vedtatte prosjekter. Det vil alltid være ønsker om større investeringer enn det kommunen har økonomiske evne til å gjennomføre. Derfor er det nødvendig med en prioritering i forhold til hvilke prosjekter som skal gjennomføres. Kommunen vedtar investeringsrammer til Beredskap og brannikkerhet, IKT investeringer, oppgradering kommunale bygg, ENØK investeringer og Vann, avløp og renovasjon. Nytt fom 2017 er egen investeringsramme til Kirkelig fellesråd. I tillegg prioriteres større enkeltprosjekter iht. boligsosial handlingsplan og kommunestyrevedtak. Nedenfor vises netto investeringsutgifter, eks mva og prosjektspesifikk finansiering, fordelt på investeringsrammer og investeringsprosjekter.

1000 kroner, netto	OB2016	2 017	2 018	2 019	2 020
Attraktivitet, miljø, friområder, mm.	6 800	6 800	6 800	6 800	1 800
Parker og miljøtiltak	1 800	1 800	1 800	1 800	1 800
Tettstedsutvikling Langesund	2 500	2 500	2 500	2 500	-
Tettstedsutvikling Stathelle	2 500	2 500	2 500	2 500	-
Beredskap og brannikkerhet	1 440	2 200	2 000	2 000	2 000
Boligutvikling, boligtomter, boligbygging	-6 000	-	-	-	-
Opprustning leiligheter Lenes Ås	-6 000	-	-	-	-
Finansielle investeringer	-48 890	-63 884	-205 849	-265 850	-197 550
Bruk av lån	-48 890	-63 884	-171 749	-245 850	-167 550
Egenkapitalinnskudd KLP	-	-	-	-	-
Interne finanstransaksjoner	-	-	-34 100	-20 000	-30 000
IKT investeringer	4 200	4 200	4 200	4 200	4 200
IKT Ramme - IKT Investeringer	4 200	4 200	4 200	4 200	4 200
Kirkelig fellesråd	3 000	13 000	15 000	1 000	1 000
Kirkelig Fellesråd - Ramme:	-	1 000	1 000	1 000	1 000
Gravplasser Eik og Bamble	3 000	12 000	14 000	-	-
Kommunale utleieboliger, boligsosial HP	7 600	2 534	-1 801	-	-
Boliger Nustadbakken	6 300	1 700	2 559	-	-
Boliger Nustadjordet	1 300	834	-4 360	-	-
Næringsutvikling, -tomter, -bygg	-450	-450	30 350	19 550	29 550
Frier Vest	-	-	-	20 000	30 000
Kystkultursenter	-	-	30 800	-	-
Kjøp og salg næringsstomer Skjerkøya	-450	-450	-450	-450	-450
Oppgradering kommunale bygg	3 700	3 700	3 700	3 700	3 700
Oppgradering og ombygging komm. bygg	2 900	2 900	2 900	2 900	2 900
Tiltak i kommunale bygg	800	800	800	800	800
Startlån husbanken	-	-	-	-	-
Startlån i Husbanken - utlån	-	-	-	-	-
Ordinære avdrag på formidlingslån	-	-	-	-	-
Framtidas ungdomskole mv.	-	3 300	117 000	200 000	126 700
Skoleutbygging Grasmyr	-	3 300	117 000	200 000	126 700
Vann, avløp, renovasjon	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000
Inventar og utstyr avløp	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Inventar og utstyr vann	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Rehabilitering avløpsnett	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000
VAR: Rehabilitering vannledninger	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000
Veg og trafikksikkerhet	3 600	3 600	3 600	3 600	3 600
VEG: RAMME: Veg/trafikksikkerhetstiltak	3 600	3 600	3 600	3 600	3 600
Totalsum	-	-	-	-	-

Bevilgningen til prosjektene gis netto, det vil si at momsrefusjon og andre prosjektspesifikke inntekter kommer til fradrag. Det er lagt inn kjente driftskonsekvenser av investeringene i enhetenes driftsrammer i perioden. Det er også lagt inn opptrapping av handlingsrom for driftskonsekvensene av skoleutbyggingen på Grasmyr, totalt er 17 mill. kroner lagt inn i 2020. Reelle kostnader må beregnes i den videre prosjekteringen.

Større investeringsprosjekter skal til kommunestyret for politisk behandling i hht PLP-metoden i tre runder med vedtak før igangsetting:

- 1 forstudie/mulighetsstudie
- 2 forprosjekt
- 3 hovedprosjekt for gjennomføring.

Prioriterte prosjekter

- Etablering av næringssselskap Frier Vest, innskudd aksjekapital 20 mill. kr i 2019 og 30 mill. kroner i 2020, uttak av finanskapitalen.
- Horisont næringsbygg inkl. Kystkultursenter 30,8 mill. kroner eks mva i 2018.
- Utbygging av Nustadjordet og Nustadbakken fullfinansieres, ferdig 2018.
- Utbygging Eik Gravlund 28 mill.kroner eks mva.
- Skoleutbygging Grasmyr er lagt inn med et foreløpig anslag på 450 mill. kroner eks mva.

Ikke prioritert

Det er flere prosjekter som er innmeldt, men ikke er prioritert i kommende handlingsplan, bl.a.:

<i>Mill.kroner, netto:</i>	
-Sentrumsgården	20,2
-Økt IKT ramme	2,0
-Kirker og kirkegårder	8,4

1

BAMBLE SKAL HA ØKT BEFOLKNINGSVEKST PÅ SAMME NIVÅ ELLER HØYERE ENN NASJONAL VEKST

Bamble kommune har over lang tid hatt en tilnærmet konstant befolkning. Variasjonen de siste 20 år har vært innfor +/- 0,5%. Fra en bunn i 2011 har det vært en samlet økning på 1,2% fram til 2015. Som mange andre kommuner så opplever også Bamble en endring i befolkningssammensetningen med færre barn i skolealder og flere eldre. Tilflytningen av personer med annen nasjonalitet har i de siste årene vært stabil og bidratt til å opprettholde befolkningen. Bolig- og arbeidsmarkedet i Grenland må sees under ett. Bamble kommune må styrke og markedsføre naturgitte preferanser som kommunen har i regionen. Kommunen må ha fokus på den nye kommuneplanens arealdel og boligbygge-program som en positiv og klar premissyter for utviklingen i kommunen.

Arbeidsplasser

Bamble kommune har store nærings- og handelsarealer ferdig regulert og opparbeidet. Eksempel på dette er Rugtvedt og Skjerkøya. I tillegg er det avsatt betydelige områder for næringsliv og industri i kommuneplanens arealdel. Spesielt er Frier Vest et viktig område for utvikling av tyngre industri for hele Grenland.

Lang kyst med gode havner og hovedveien (E18) mellom Øst- og Sørlandet er muligheter som må videreutvikles. Effektive veiforbindelser inn og ut av Bamble er viktig for nyetableringer. Krysset på Rugtvedt vil være den beste avkjøringen til industriområdene langs Frierfjorden og ved Vold. Og det vil også være et naturlig utgangspunkt for veiforbindelsen videre oppover i Telemark og over til Vestlandet. En fremtidig sammenkobling av Vestfoldbanen og Sørlands-banen åpner for nærmere samarbeid mellom Grenland, Agderfylkene og Sør-Vestlandet. Grenland og Langesundsfjorden er en av landets mest trafikkerte farleder og det er viktig at statlige arbeidsplasser i den forbindelse beholdes og videreutvikles.

Boliger

Bamble kommune har natur og kystsoner med høye kvaliteter og aktivitetsmuligheter. Kommunen skal legge til rette for utvikling av attraktive boområder og boliger. Kommunen har en skjevt fordelt boligmasse med mange eneboliger og lite med små, rimelige leiligheter. Dette fører til at unge i etableringsfasen har problemer med å komme seg inn på boligmarkedet. Bosatte i Bamble har tilgang til et stort arbeidsmarked. Og med ny E18 vil arbeidsmarked utvides til Arendal i sør og Tønsberg i nord, innenfor akseptabel pendleravstand. Kommuneplanen legger opp til et stort utviklingspotensial i Grasmyrområdet. I tillegg til områder avsatt til offentlige og eksisterende private formål, vil det også bli plass til mange nye boliger. Det er utarbeidet et boligbyggeprogram med prioriterte oversikter over regulerte og uregulerte boligområder. Dette er både private og kommunale arealer. Arealplanen og boligbyggeprogrammet viser at kommunen har stort potensiale for ny boligbygging.

[Kommuneplanens arealdel](#) og [boligbyggeprogram](#)

Effekt mål:

1. Nasjonal vekst er beregnet til 1,3%. Bamble skal ha en befolkningsvekst på samme eller høyere nivå. For å oppnå dette må det bygges 100 nye boenheter hvert år.
2. Økning i antall arbeidsplasser som overstiger nasjonal befolkningsvekst.

Strategiske tiltak:

1. Kommunen skal legge til rette for utvikling av attraktive boområder og boliger.
 - a) Nedlegge skytebanen på Fjelljordet for å åpne for boligutbygging, og i samarbeid med grunneiere lage område-plan for Grasmyr-Fjellstad.
 - b) Legge til rette for, og være pådriver til, utvikling av uutnyttet boligareal og fortetting på Langesundhalvøya i henhold til ATP og arealplan.
 - c) Være pådriver for gjennomføring av boligbyggeprogram med fokus på variert boligbygging.
 - d) Rask oppstart av kommunale reguleringsplaner godkjent i arealplan.
2. Kommunen skal legge til rette for næringsliv og industri ved å sette av områder i kommuneplanens arealdel.
 - a) Legge aktivt til rette for utvikling av Frier Vest industriområde.
 - b) Regulere inn og markedsføre lokale næringsområder i kommunedelplan for Grasmyr-Fjellstad.
 - c) Arbeide for å få etablert næringsaktivitet i regulerte arealer på Skjerkøya.
 - d) Bistå ifm tilretteleggelse for private næringsområder.
3. Vurdere stilling som bolig- og tettsteds-utvikler, se prioritering 2, side 17.

2

BAMBLE KOMMUNE SKAL HA LIVLIGE OG TRIVELIGE TETTSTEDER, LOKAL-OG KOMMUNESENTRA

Bamble kommune har to kommunesentra; Stathelle og Langesund. Og fem lokalsentra; Herre, Rugtvedt, Rønholt, Valle og Grasmyr. I tillegg er Trosby og Brevikstrand definert som tettsteder.

Boliger

En forutsetning for å få folk og aktivitet i kommunesentra er at det bor folk i bykjernene og tettsteder. Det er derfor viktig at en får realisert sentralt lokaliserte boligprosjekter.

Møteplasser

Torg, parker og lekeplasser med benker, griller, lekeapparater, beplantning og ly for væd og vind er eksempel på gode møteplasser som skaper trivsel.

Handel

Når det bor og ferdes folk i byen så vil det være behov for basisbutikker og servicenæring. I tillegg vil det være en større, konsentrert befolkning som gir et bedre grunnlag for kafeer og restauranter utenom sommersesongen.

Estetikk

Folk skal være stolt av byen og hjemstedet sitt. Da er det viktig at alle bidrar til at vi som bor her gjerne vil ha besøk, gjerne gå tur, og gjerne fortelle andre om hvilken fin plass dette er. Det er den beste markedsføringen av kommunen vår. Da må beboerne, handelsstanden og kommunen bidra.

Fritidsaktiviteter og rekreasjon

Byene, og hele Bamble kommune, har unike muligheter for alle typer aktive fritidsaktiviteter i nærområdene. Det er turstier, båtliv, gjestebrygger, utkikkspunkter, badestrender, fiskemuligheter og mye mer i gangavstand fra bysentra. Stathelle har fint nærområde på Croftholmen, Langesund har Langøya, Steinvika, Krogshavn og Tangen fort.

Turisme og informasjon

Trives fastboende, så trives også turistene. Men turistene trenger mer informasjon og rettleiding enn fastboende. Det er derfor viktig med skilting, informasjonsfoldere og markedsføring. Spesielt er det viktig at de som kommer eller reiser med fergen tar seg tid til å stoppe en natt eller to i kommunen.

Kultur og arrangementer

Store arrangementer og festivaler er god markedsføring og bidrar positivt til å gjøre Bamble kommune kjent i hele landet.

Samarbeid

For å få til en praktisk og konkret plan for positiv sentrumsutvikling så må alle bidra, og det må være en enighet om prioriteringer og veien framover. Bamble kommune skal ta initiativ til faste møter med lokale velforeninger.

[Kommuneplanens arealdel](#)

Effekt mål:

1. Langesund skal være kommunens kultursentrum.
2. Stathelle skal være kommunens handelssentrum.
3. Kommunen skal arbeide for å styrke byer og steders identitet og utvikling.
4. Kommunesentra skal:
 - ha arenaer og aktiviteter som gjør at folk møtes
 - være trivelige og livlige
 - ha bærekraftig utvikling
 - ha differensiert boligtilbud
 - ha gjentatte og varige aktiviteter og tilbud.

Strategiske tiltak:

1. Vurdere nåsituasjonen for Langesund og Stathelle.
2. Lage handlingsplaner for «Trivsel i sentrum».
3. Stimulere til at boligprosjekter i bysentra realiseres.
4. Etablere et fast forum / møteplass som har sentrumsutvikling som formål for Langesund og Stathelle.
5. Etablere faste møter med velforeninger i lokalsenter og tettsteder.
6. Vurdere ny stilling som bolig- og tettstedutvikler. Det bør arbeides over tid (4 år) for se effekt av tiltaket.

3

BAMBLE KOMMUNE SKAL IMØTEKOMME LOKALSAMFUNNETS KRAV OG BEHOV FOR TJENESTER

**GJENNOM HELHETLIG PRIORITERING, EFFEKTIV
ORGANISERING OG INNOVATIV OPPGAVELØSNING**

Kommunen har i dag oppgaver som tjenesteyter, myndighetsutøver, samfunnsutvikler og demokratisk arena. Kommunen er velferdssamfunnets hovedaktør. Dette krever nytenking pga.

- Effektivisering av varer og tjenester i global økonomi / ikke mulig med samme effektiviseringsgevinster i offentlig sektor
- Når lønnsnivået øker sterkere enn produktiviteten blir kommunen stadig dyrere å drive
- Økt levestandard fører til at mange innbyggere ønsker å kjøpe tilleggstjenester
- Konkurransen med privat sektor om å utføre velferdsoppgaver

Vi har i dag et godt tjenestetilbud og leverer i all hovedsak gode tjenester. For å opprettholde dette, kan endringer i økonomiske forutsetninger medføre behov for å foreta strukturelle endringer som medfører større driftsenheter for å oppnå faglig og økonomiske stordriftsfordeler.

For å imøtekomme samfunnets og den enkelte innbyggers krav og økte behov for kommunale tjenester, har vi følgende utfordringer:

- Hvordan oppnå god og helhetlig ressursutnyttelse for å dekke fremtidens tjenestebehov?
- Hvordan utvikle en arbeidsgiverpolitikk som er rustet for fremtiden?
- Hvordan sikre en riktig prioritering og god styring med tjeneste-produksjonen?
- Hvordan utvikle et konstruktivt samarbeid med andre kommuner?
- Hvordan utvikle Bamble kommune og ha en god innbyggjerdialog?

Bamble kommune har pr.31.12. 2015 – 943 årsverk fordelt på 1163 fast ansatte. Det er gjennomført en organisasjonsgjennomgang 2015/16. Endringer på enhets-/virksomhetsnivå:

- **Skole og barnehage:**
 - Ny virksomhet PPT og spesialpedagogisk kompetansesenter fra 1.1.16 i enhet Skole og barnehage
- **Teknikk og samfunnsutvikling:**
 - Virksomhetene «Bygg, drift og vedlikehold» og «Bolig, bygg og eiendomsforvaltning» er slått sammen til ny virksomhet «Eiendomsforvaltning».
- **Helse og omsorg:**
 - Tjenester til mennesker med funksjonsnedsettelse samles i enhet Helse og omsorg. K-sak 22/16.
 - Hjemmetjenesten samles i en virksomhet.
 - Døgnbemannede boliger samles i en virksomhet

Bamble kommune må arbeide både med internt og eksternt fokus for å møte utfordringen om gode tjenester gjennom helhetlig prioritering, effektiv organisering og innovativ oppgaveløsning.

Det gjennomføres ulike organisasjons- og omstillingsprosjekter for å møte behov, ønsker og rettigheter fra innbyggerne i handlingsprogramperioden.

Bamble kommune har svart på Stortingets krav om gjennomført kommunereform og prosessen er avsluttet. Bamble kommune opprettholdes som selvstendig kommune innenfor dagens grenser. Kommunestyret mener at disse mulighetene på en likeverdig måte kan utløses gjennom et styrket samarbeid på tvers av kommunegrenser i Grenland.

Effektmål:

1. Innbyggerne er fornøyd med kommunens tjenestetilbud.
2. Bamble kommune gjennomfører innovative prosjekter.
3. Bamble kommune prioriterer kommunesamarbeid på områder med effektiviseringspotensialet og styrking av kompetanse og robusthet.

Strategiske tiltak:

1. Bamble kommune skal arbeide for et styrket kommunesamarbeid i Grenland
2. Bamble kommune skal gjennomføre organisasjons- og omstillingsprosjekter.
3. Bamble kommune skal vurdere om vi utnytter ny teknologi effektivt og om vi samhandler godt.
4. Bamble kommune skal følge opp endringer i ny ungdomsskolestruktur

4

BAMBLE KOMMUNE SKAL BIDRA TIL ET ARBEIDSLIV SOM GIR ØKT DELTAKELSE

Deltakelse i arbeidslivet er viktig for økonomisk selvstendighet, sosial integrering i samfunnet og opplevelse av mestring og personlig utvikling.

På grunn av alder eller manglende arbeidsevne, vil noen mennesker ikke kunne delta i arbeidslivet. Et godt utbygd trykkesystem og muligheter til annen deltakelse i samfunnslivet er viktig for disse.

Noen tall fra Bamble – mai 2016:

- Arbeidsledighet	3,0 %
- Antall uføre	1.109
- Antall på statlige Nav-ytelser/-tiltak	443
- Antall på sosialhjelp	148

I kommunens velferds- og integreringsarbeid legges det stor vekt på å hjelpe mennesker med å få en tilknytning til arbeidslivet. I dette arbeidet er flyktninger og ungdommer prioriterte grupper.

For å få til god språkopplæringen og integrering av flyktninger knyttes språkopplæring til arbeidspraksis. Antall plasser har økt de siste åren, men det er fortsatt behov for flere plasser.

For ungdom som står utenfor skole og arbeidsliv legges det vekt på at alle som er i kontakter Nav skal ha et arbeids- eller aktivitetstilbud. Det gis ulike tilbud om arbeid og aktivitet. For ungdom med sammensatte problemer er det utviklet et tilbud ved Frisk Bris (Frisk Bris Ungdom).

I dagens arbeidsmarked er det en stor utfordring å skaffe arbeid til personer som har svak formell kompetanse. En konsekvens er at mange mennesker går fra tiltak til tiltak uten å komme inn i et fast arbeidsforhold. Det er nødvendig å tenke nytt for å løse denne store velferdsutfordringen. Nav arbeider tett med næringslivet for å få til dette. Noen bedrifter har en bevisst politikk på dette området. Ett eksempel er Stormberg som skal rekruttere 25 % av sine ansatte blant mennesker som har problemer med å komme ut i arbeidslivet.

Dette er en utfordring også Bamble kommune nå tar som organisasjon. I tillegg til dagens ordninger med praksisplasser, er det i år startet et nytt prosjekt for å gi ungdom og flyktninger kompetansehevende arbeidspraksis i kommunen. Fylkeskommunen vil være en viktig samarbeidspart i prosjektet. Målet er å kvalifisere for ordinært arbeid.

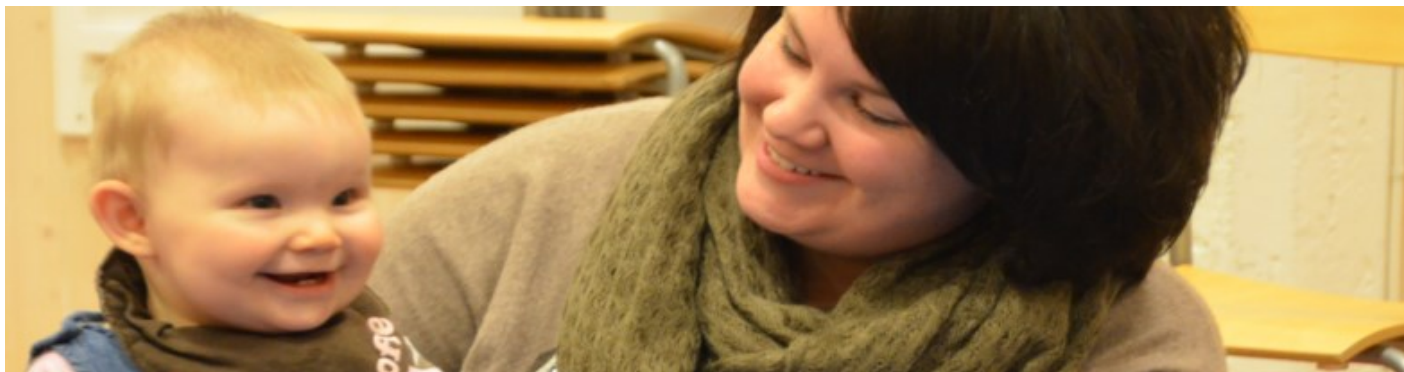
<http://www.stormberg.com> – samfunnsengasjement

Effekt mål:

1. Bamble kommune skal ha nedgang i antall personer som står uten arbeid (registrerte arbeidssøkere).
2. Bamble kommune skal øke:
 - plasser for arbeidspraksis og språkopplæring totalt i kommunen
 - plasser for arbeidspraksis og språkopplæring i egen organisasjon

Strategiske tiltak:

1. Bamble kommune skal aktivt bidra til at mennesker som står utenfor arbeidslivet får mulighet til å prøve ut sin arbeidsevne og knytte relasjoner til arbeidsmarkedet. Kommunen skal opprette flere plasser for språkopplæring og arbeidspraksis i egen organisasjon.
2. Nav Bamble skal i samarbeid med næringslivet, arbeide aktivt med utvikling ordninger for rekruttering av personer som sliter med å komme inn i ordinært arbeid.
3. Bamble kommune skal i sin organisasjon ha kompetansehevende ordninger som hjelper mennesker inn i ordinært arbeid. Et eget utviklingsprosjekt skal bidra til dette.
4. Nav Bamble skal samarbeide aktivt med Vekst i Grenland knyttet til næringsetableringer og annet næringsutviklingsarbeid.

5

BAMBLE KOMMUNE SKAL GI TIDLIG HJELP TIL BARN OG FAMILIER SOM TRENGER BISTAND

Forebyggende arbeid og tidlig innsats overfor barn, unge og familier, er trolig vår viktigste velferdspolitiske strategi.

Kommunen må aktivt bidra til et trygt oppvekstmiljø som gir barn og unge like muligheter. Å sikre alle unge en god utdanning er viktig. Utdanning og kvalifisering er avgjørende for at unge mennesker kommer inn i arbeidslivet, får mulighet til inntekt og et selvstendig liv. Mangel på utdanning, arbeid og fast inntekt øker risikoen for helseproblemer og tidlig uførhet. Det er bakgrunnen for at man i folkehelsearbeidet definerer sosial ulikhet som vårt største helseproblem.

Bamble kommune har stort fokus på tidlig innsats og godt tverrfaglig samarbeid. Det pågår utviklingsprogrammer i flere tjenester. Det er etablert systemer og rutiner for samarbeid gjennom «Samarbeidsmodellen for tverrfaglig samarbeid for barn og unge». Kommunen har gode arenaer for samarbeid og har årlig en samhandlingskonferanse for ansatte som arbeider med barn og ungdom. Barn, unge og familier med minoritetsbakgrunn er en gruppe som bør ha prioritet i forhold til tidlig innsats

Nesten alle barn og unge i Bamble er daglig kontakt med ansatte i kommunen. Tidlig innsats og forebyggende arbeid handler i stor grad om å se og forstå barn, unge og familiers behov. Ansattes evne til å ivareta alle barn og unge er tett knyttet til verdier og kompetanse. Ansatte skal være beskyttelsesfaktorer for alle barn og unge ved å være dyktige på relasjon, kommunikasjon og sosial kompetanse. De skal ha tverrfaglig forståelse og samarbeidsevne samt kunnskap om risiko- og beskyttelsesfaktorer. Alle ansatte skal kjennetegnes ved et positivt menneskesyn og ha evne til å realisere verdier som skaper et godt oppvekstmiljø. For å sikre videreføring av de etablerte systemene og felles verdigrunnlag i møtet med barn og unge, vil kommunen etablere et fast opplæringsprogram for alle som jobber med barn og unge.

Forebyggende arbeid og tidlig innsats er god samfunnsøkonomi. Det er en utfordring er at innsats og gevinst ofte kommer på ulike tidspunkt og på ulike budsjetter. Det er nødvendig å sikre økonomisk rammer for dette arbeidet og tenke langsiktig, noe som er en utfordring i forbindelse med innsparinger i kommunen.

[Bamble 2015 - Ungdata](#)

Effekt mål:

1. Bamble kommune skal registrere:
 - a. Færre unge som er uten arbeid, skole eller aktivitet
 - b. Flere barn og unge som opplever god psykisk helse

Strategiske tiltak:

1. Bamble kommune skal sikre at medarbeidere og samarbeidspartnere har **kompetanse** til å se og følge opp barn, unge og familier som er i en sårbar livssituasjon.

Viktige nye kompetansetiltak:

 - Veileder i bekymringsaker
 - Ansatte som «beskyttelsesfaktorer» for barn og unge
2. Bamble kommunen skal videreutvikle en kultur for **tverrfaglig samarbeid** og systemer som sikrer rask og god faglig oppfølging. Dette skal bl.a. skje gjennom en videreføring av prosjektet «Talenter for framtida».
3. Bamble kommune skal **prioritere ressurser** (faglige og økonomiske) til forebyggende arbeid, tidlig innsats, utjevning av sosial ulikhet og særlig satsing på psykisk helsearbeid. Økte statlige tilskudd gir mulighet for en styrking av skolehelsetjenesten.

6

BAMBLE KOMMUNE SKAL HA LÆRINGSRESULTATER SOM LIGGER OVER LANDSGJENNOMSNI TTET

Enhet for skole og barnehage har gjennom 2015-2016 jobbet systematisk med barn og elevers læringsmiljø gjennom programmene Være Sammen i barnehage og Respekt i skole. Vi ser at dette arbeidet har båret frukter, og Elevundersøkelsen viser at elevene i Bamble opplever mindre mobbing, mer trivsel og mer motivasjon enn elever i Telemark og landet for øvrig.

Utviklingen i grunnskolepoeng har vist en jevnt stigende kurve de siste årene, og i 2015 var gjennomsnittet i Bamble 40,0 mot 40,7 i landet. Eksamensresultatene i matematikk viser at det gjenstår noen utfordringer på dette området. Skolene i Bamble er som en konsekvens av dette deltakere i Utdanningsdirektoratet sin satsing Ungdomstrinn i utvikling, med fokus på regning i alle fag. I tillegg pågår det forskjellige mindre prosjekter i skolene, som Mattedans for 1. klassinger på Stathelle, Rugtvedt og Langesund barneskoler. Grasmyr ungdomsskole har innledet et lærersamarbeid i matematikk med Bamble videregående skole.

En større utfordring for tjenesteområdet skole framover, vil være å opprettholde kvaliteten i opplæringen i nåværende skolestruktur med et synkende elevtall. I årene fram til den nye ungdomsskolen kan tas i bruk, vil dette gi en krevende økonomisk situasjon. I samme periode må det også gjennomføres en videreutdanning av lærere i forhold til nye kompetansekrav. Det er også behov for en helhetlig satsing innenfor området IKT, som vil være ressurskrevende.

I barnehage vil de faglige utfordringene framover først og fremst være å implementere den nye rammeplanen. Dette vil kreve kompetanseheving av ansatte og det er følgelig også en økonomisk utfordring knyttet til dette. Videre vil tjenesteområdet utarbeide og implementere en felles plattform for å møte flerspråklige barn og familier. Barnehagene vil også fortsette implementeringen av Være Sammen med blant annet utarbeidelse av handlingsplan mot mobbing.

Det knytter seg også en usikkerhet til antall barn i barnehagene framover. Fra høsten 2016 er det mange ledige plasser i enkelte barnehager, og fødselstallene er synkende. Det kan fra høsten 2017 være nødvendig å legge ned avdelinger ved enkelte barnehager. I så måte er det viktig at Bamble kommune kan være en attraktiv kommune for barnefamilier med en boligsatsing tilpasset dette.

Fra 01.01.16 ble PPT og spesialpedagogisk kompetansesenter etablert som egen virksomhet og Paletten som fast tjeneste. Tjenestene vil framover ha fokus på å være kompetansemiljøer på sine fagfelt, og på systemisk veiledning i barnehager og skoler. I tillegg vil tjenestene ivareta de elevretta oppgavene.

Felles for alle tjenesteområdene i enheten vil være fortsatt fokus på pedagogisk lederskap og på å innføre ny strategiplan som det styrende dokumentet i enheten. Dokumentet bygger på Stortingsmelding 19 (15-16) - Tid for lek og læring og NOU 2015:8 - Framtidens skole, og settes inn i rammene av kommuneplanens samfunnsdel «Herfra til 2025» og øvrig relevant planverk i kommunen.

EFFEKT MÅL

1. Elevenes læringsresultater:
 - Grunnskolepoeng er på 40 eller over.
 - Nasjonale prøver ligger på nasjonalt nivå eller over.
2. Elevundersøkelsen viser at
 - ingen elever blir mobbet.
 - området *Læringskultur* (motivasjon og mestring) er over nasjonalt snitt.

STRATEGISKE TILTAK

1. Enhet for skole og barnehage utvikler og tar i bruk ny strategiplan for perioden 2016-2019, for å sikre helhet og felles retning i opplæringsløpet 0-16 år. Arbeidet med Talenter for framtida implementeres i denne planen
2. Skolene i Bamble deltar i Utdanningsdirektoratets satsing Ungdomstrinn i utvikling. I Bamble får prosjektet tittelen Respekt for Regning
3. Det opprettes en arbeidsgruppe for å lage en plan for begynneropplæring i lesing. Arbeidsgruppa skal ha deltakere fra skole, barnehage og PPT. Planen iverksettes fra høsten 2017
4. Spesialpedagogisk kompetansesenter videreutvikles som systemisk veileder i arbeidet med læringsmiljø i barnehage og skole
5. Innføringstjenesten Paletten videreføres som kompetansemiljø med veiledning til alle skoler og barnehager innenfor flerspråklig opplæring

7

Bamble kommune skal sørge for trygge og forsvarlige behandlings-, rehabiliterings- og omsorgstjenester

Kommunens innbyggere med behov for behandling, rehabilitering, pleie og omsorg, er en sammensatt og uensartet gruppe, alt fra små barn og unge med medfødt funksjonsnedsettelse, mennesker med ervervet funksjonsnedsettelse, kronikere, psykisk syke, rusmiddelavhengige og eldre.

Bambles demografiske utvikling viser økning i antall eldre og reduksjon i antall barn og unge. Økningen i antallet over 65 år vil gi en forholdsvis stor gruppe «friske yngre eldre», men også en betydelig gruppe som trenger behandling for kroniske sykdommer og hjelp på grunn av funksjonsnedsettelse. Antallet «yngre eldre» med nevrologiske lidelser og «yngre eldre» med demenstilstander er økende. Disse gruppene har behov for, og krav og forventinger om tilrettelegging og aktiv behandling, og bruker mye av tjenestens ressurser.

Jo mer funksjonsvennlige omgivelser en lever i, jo større er muligheten for å klare seg lenger uten hjelp. Bruk av velferdsteknologi i kommunen vil kunne gi innbyggerne muligheter til å mestre eget liv og helse, og vil gi flere muligheter til å bo lenger i eget hjem. Samtidig vet vi at jo eldre en blir, jo flere samtidige diagnoser får en. Ved økende alder øker også sannsynligheten for å få alvorlige og kostnadskrevenne sykdommer som for eksempel kreft, demens, diabetes, hjerte- og karsykdommer, lungesykdommer, og muskel- og skjelettsykdommer. Det er jevn økning av brukere i hjemmetjenesten, både av yngre og eldre med generell alderdomssvekkelse.

Noen av våre hovedutfordringer er knyttet til å forebygge og/eller redusere forekomst og konsekvenser knyttet til disse sykdommene, samt ivaretagelse av omsorgstrengende i alle aldre, med ulike behov. I tillegg må Bamble kommune prioritere boliger til mennesker med behov for heldøgns tilsyn og omsorg, jfr. Boligsosial handlingsplan.

Samhandlingsreformen stiller nye og skjerpede krav til den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Pasientene utskrives tidligere fra sykehus, og kommunen driver i større og større grad aktiv behandling og rehabilitering. Med dette følger også nye krav til kompetanse hos våre ansatte. Fra 2017 vil kommunene få det samme ansvaret for mennesker med rus- og/eller psykiske lidelser, som for somatiske lidelser. Det vil innføres kommunal betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter, samt krav om kommunale øyeblikkelig hjelp plasser for denne brukergruppa. Fra 2020 vil det komme krav om psykologtilbud i kommunen.

Bamble kommune må sikre nødvendig kompetanse og legge til rette for at egne ansatte får mulighet til utdanning, både på høyskole- og universitetsnivå, og fagarbeidernivå, samt framstå som en attraktiv arbeidsgiver for å sikre nødvendig rekruttering.

[Morgendagens omsorg. Meld. St. 29 \(2012-2013\)](#)

[Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet. Meld. St. 26 \(2014-2015\)](#)

[Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner. Meld. St. 14 \(2014-2015\)](#)

[Prop. 15 S Opptrappingsplan rusfeltet 2016-2020](#)

[Boligsosial handlingsplan 2013-2025. Bamble kommune](#)

Effektmål:

1. Bambles innbyggere får et faglig forsvarlig helsetilbud.
2. Bamble kommune har tilstrekkelig antall boliger med døgnbemanning, korttids-, langtids-, rehabiliterings- og dagplasser
3. Bamble kommune har tilstrekkelig personalressurser med riktig kompetanse.

Strategiske tiltak:

1. Gi et forsvarlig tilbud til barn og unge med nedsatt funksjonsevne og forebygge belastninger i familien.
2. Videreutvikle tilbud knyttet til: Demens, herunder dag-/kveldstilbud og døgnplasser
Psykisk syke
Rusmiddelavhengige
Rehabilitering og behandling
Generell alderdomssvekkelse
Andre krevende oppgaver
3. Etablere boliger til mennesker med store og sammensatte behov.
Nustadbakken – 2018
Nustadjordet – 2018
Barnebolig – 2017
Demensboliger og andre døgntilbud, jf Boligsosial handlingsplan.
4. Tilrettelegge for bruk av velferdsteknologiske løsninger som bidrar til god livskvalitet og effektiv drift.
5. Møte dagens og morgendagens behov for kompetanse ved å gjøre ansatte i stand til å møte nye krav, gjennom konkrete kompetanse- og

8

BAMBLE KOMMUNE SKAL VEKTLEGGJE FOREBYGGING OG TILRETTELEGGJE FOR MESTRING AV HELSE- OG VELFERDSPROBLEMER

Det er store utfordringer knyttet til endringer i sykdomsbildet, med økning i livsstilsrelaterte sykdommer, som for eksempel overvekt, diabetes og kols. Bambles folkehelseprofil viser utfordringer i forhold til innbyggernes generelle helsetilstand. De områder som peker seg negativt ut er spesielt psykiske symptomer og lidelser, og hjerte- og karsykdommer. I tillegg er andelen innbyggere med videregående eller høyere utdanning lavere enn landsnivået.

Alt dette er faktorer som har stor betydning for folkehelse og det enkelte individs helsetilstand og mulighet for mestring av hverdagen. Det vil derfor være viktig både å se på de samfunnsmessige årsakene til dette, samt konsekvenser for den enkelte innbygger og kommunen som tjenesteyter. Dette fordrer fokus på forebyggende og helsefremmende arbeid fra tidlig barnealder og gjennom hele livsløpet.

Skal Bamble lykkes med å skape et helsefremmende samfunn må det gjøres en helhetlig innsats for å utjevne sosial ulikhet i helse. Det handler om å løfte de som har størst utfordringer enten i forhold til familiesituasjon, psykisk og fysisk helse, utdanning, boforhold eller lokalmiljø.

Videre må kommunen blant annet ha samfunnsmedisinsk kompetanse som gir oversikt over kommunens helsetilstand og beslutningsgrunnlag for utvikling av tjenestene. Det trengs ansatte med høy kompetanse i forhold til å møte mennesker på ulike arenaer og i ulike livssituasjoner, innenfor motiverings- og endringsarbeid, om hvilke tiltak som virker, om rehabilitering og habilitering, og ikke minst må en ha tilstrekkelig antall fagpersoner med rett kompetanse for tidlig og riktig intervensjon. I dette inngår også kunnskap om komplekse årsakssammenhenger når det gjelder innvandrers grupper helse og trivsel. Innvandrere er en uensartet gruppe, og det er derfor nødvendig å bruke ulike strategier.

Det må arbeides systematisk med organisering av brukermedvirkning, både for å benytte brukernes egne ressurser, men også for å sikre individuelt tilpassede tjenester og tiltak. Samarbeid med foreldre/foresatte/pårørende og frivillige organisasjoner, vil være viktige arenaer for forebygging og helsefremming.

Regjeringen har nylig lagt fram ny folkehelsemelding, hvor blant annet fire områder vektlegges: sidestille psykiske lidelser og problemer med somatiske, tilrettelegge for helsevennlige valg, aktive eldre, og redusere sosial ulikhet i helse. I tillegg har Bamble utarbeidet «Handlingsplan for folkehelse», som gir føringer for forebyggende og helsefremmende arbeid.

[Folkehelsemeldingen. Mestring og muligheter. Meld. St. 19 \(2014-2015\)](#)

[Bamble kommune folkehelseprofil 2015](#)

[Handlingsplan for folkehelse](#)

[Samfunnsutvikling for god folkehelse \(2014\)](#)

Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer i Bamble kommune

Effekt mål:

1. Folkehelseprofilen viser positiv utvikling for kommunens innbyggere.
2. Flere med helse- og velferdsproblemer er i jobb og aktivitet.
3. I neste Ung dataundersøkelse er antallet unge med emosjonelle vansker gått ned.

Strategiske tiltak:

1. Bamble kommune skal styrke fokuset på aktivitet, kosthold, gode levevaner og mestring av helseplager for alle i kommunen, jf. tiltak i Folkehelseplanen.
2. Bamble kommune skal ha fokus på levekår, arbeid, utdanning og bolig for å utjevne sosial ulikhet i helse.
3. Bamble kommune skal bidra til at livsstilsrelaterte sykdommer oppdages på et tidlig tidspunkt og tilby helhetlig behandling, rehabilitering og habilitering.
4. Bruk av velferdsteknologiske løsninger skal bidra til økt frihet, egenmestring og livskvalitet for det enkelte individ.
5. Satsning på videreutvikling av ulike lærings- og mestringstiltak.
6. Økt satsing på forebygging av fall, ensomhet, kognitiv svikt og andre forebyggende tiltak overfor den eldre befolkningen.

9

BAMBLE SKAL VÆRE EN AV NORGES FREMSTE KYSTKULTURKOMMUNER

Arbeidet med kystkultur er både en kultursatsning og en næringspolitisk satsing. I tillegg til å utvikle gode kulturtilbud, er det et mål å bidra til identitetsbygging, næringsutvikling og utvikling av det gode bosted. Kystkulturarbeidet er utgangspunkt for utvikling av kystkultursenter, musikk- og festivalbyen Langesund og videre utvikling av kyststien.

Det er en rekke positive faktorer som gir Bamble muligheter for videre satsing på kystkultur:

- Nytt kystkultursenter på Smietangen er under planlegging
- Kyststien som forvaltes og utvikles av Bamble turlag
- Et levende kystkulturmiljø i Langesund i regi av Langesundsfjorden kystlag
- Skagerakfestivalene er i stadig vekst
- Wrigthegaarden er en av landets viktigste arenaer for sommerkonserter
- Langøya er i ferd med å bli et viktig område for rekreasjon, reiseliv, matauk og friluftsliv
- Gjestebygger i Langesund og ved Langøya og ny fergeforbindelse til Danmark.
- Quality Hotel & Resort Skjærgården investerer og satser på mer aktiv drift
- Aktivt frivillig turistkontor i Langesund (Langesund Turistservice)

Bamble kommune har en historisk mulighet til å etablere et nytt og spennende kystkultursenter i forbindelse med utbyggingen på Smietangen. I vedtatt handlingsprogrammet for 2016-2019 er det lagt inn både investerings- og driftsmidler til senteret. En eventuell etablering av sjøtrafikksentral og base for losene på Smietangen, vil også bidra positivt til et levende maritimt miljø i Langesund.

Kommunestyret vedtok i budsjettet for 2015 (sak 84/14) å bevilge kr. 550.000 til «nødvendige tiltak for utviklingen av Langesund som musikk- og festivalby». Satsningen på musikk- og festivalbyen må videreføres i samarbeid med Skagerakfestivalene, Wrigthegaarden og andre arrangører med særlig fokus på kompetanse- og organisasjonsutvikling.

Arbeidet med å videreutvikle Langesund som musikk- og festivalby må ses i sammenheng med andre tiltak for å styrke Bamble og Langesund som et attraktivt reisemål og som en del av en regional reiselivssatsning i Telemark. I mai fikk Langesund status som turistby med mulighet for søndagsåpent i perioden 1. juni – 31. august. Det bør gjennomføres kulturtiltak for å bygge opp under «søndagslivet» i Langesund, for eksempel søndagskonserter eller trylleshows for barna. Slik kan søndagsbyen og musikkbyen Langesund bli to sider av samme sak.

Innovasjon Norge har vedtatt at *kreative næringer og reiseliv* skal være et av deres seks nasjonale satsningsområder. Bakgrunnen er sterk global vekst i kultur- og reiselivsnæringer. 42 prosent av internasjonale turister er kulturturister. Bamble har unike kultur- og naturkvaliteter og gode forbindelser til viktige markeder. Bamble kommune bør derfor følge opp den nasjonale satsningen på kulturnæringer og reiseliv.

<http://www.drømmeløftet.no/wp-content/uploads/2016/06/drommeloftsrapporten2016.pdf>

Effekt mål:

1. **Kultur:** Det skal registreres økning i besøkende/publikum til et nytt kystkultursenter, konserter og festivaler og andre tilbud som knyttet til kystkultur.
2. **Næringsutvikling:** Det skal registreres økning i overnattingsdøgn på overnattingssteder og økt omsetning på serveringssteder og handel.

Strategiske tiltak:

1. Bamble kommune skal etablere et nytt kystkultursenter knyttet til utbyggingen på Smietangen i Langesund.
2. Bamble kommune skal bidra til etableringen av et næringsbygg på Smietangen som kan gi lokaler til et kystkultursenter og annen virksomhet.
3. Langesund skal videreutvikles som musikk- og festivalby.
4. Bamble kommune skal utvikle Langøya og kyststien til attraktive og spennende turistmål.
5. Bamble kommune skal styrke Langesund som turistby ved å legge til rette for kulturarrangementer som en del av søndagstilbudet i Langesund.
6. Kommunen skal utarbeide en handlingsplan reiseliv og kulturnæringer.

10

TRAFIKKAVVIKLINGEN I BAMBLE SKAL VÆRE TRYGG, EFFEKTIV OG MILJØVENNLIG FOR ALLE TRAFIKANTER.

Kommunen bruker årlig ca. 1,2 – 1,5 mill. kr til trafikksikringstiltak i forbindelse med tiltaket «Aksjon Skoleveg». Det vesentligste av dette benyttes til nyetablering av gang- sykkelveg forbindelser. Statens vegvesen, Telemark fylkeskommune og Bamble kommune utarbeidet i 2011 en plan for «Hovedvegnett for sykkeltrafikk i Bamble». Ambisjonsnivået er her: - Sammenbinde dagens anlegg, - Separere gående og syklende i sentrum og – Sykkelvegvisning. Kommunestyret vedtok i 2010 Trafikksikkerhetsplan for Bamble kommune. Denne planen inneholder alt fra store investeringstiltak til enklere motivasjonstiltak. Det alt vesentligste av tiltakene retter seg mot fylkesveger og E18. Kun i mindre grad mot kommunale veier. Planen vil bli revidert i 2016. Planen vil danne grunnlag for «Aksjon skoleveg» tiltakene i årene fremover.

Trafikkavviklingen på det kommunale vegnettet er alt overveiende bra. Enkelte bratte kneiker kan i kortere perioder vinterstid medføre noen forsinkelser. Fagerliåsen er et eksempel på et område som vil kreve ekstra vintervedlikehold for å opprettholde sikker fremkommelighet. Boligutbygging innenfor bybåndet, vil på sikt generere flere brukere av gang- og sykkelveger og kollektivtilbudet på Langesundshalvøya. Dette vil føre til utfordringer i forhold til oppgradering og drift og vedlikehold av eksisterende tilbud.

Ny E18 gjennom kommunen vil føre til betydelig bedret trafikkavvikling også i sterkt belastede perioder, både for lokaltrafikk og gjennomgangstrafikk. I forbindelse med utbyggingen av E18 og utbedring av eksisterende tunneller, må det påregnes utfordringer for trafikkavviklingen i perioder ved Rugtvedt – Hekkensmyr. Statens vegvesen utarbeider en risikovurdering for dette.

På følgende strekninger (som alle er fylkesveier) er det behov for å bedre trafikkavvikling og fremkommelighet:

- **Strekningen E18 – Surtebogen,** (Gassvegen)
Status: Reguleringsplan for ny trase´ foreligger, og det er utfordringer med smale partier hvor deler går gjennom boligområde og lokal skoleveg.
- **Strekningen E18 – Ferge terminal i Langesund**
Status: Utfordringer i kryssområder på vegstrekningen som både er lokalveg og hovedferdselsåre for fergetrafikken. Behov for strengere krav til vintervedlikehold på eksisterende trasé i påvente av ny direkteforbindelse fra f. eks. Riis til fergeterminalen. Ny trase´ bør utredes.
- **Strekningen Feset – Valle**
Status: Vegen er smal, svingete og i sommermånedene svært trafikkert. En utbedring av vegen fra Feset vil redusere trafikkbelastningen gjennom blant annet Brevikstrand.
Ny tilknytning mellom ny E 18 v/ Langrønningen og Valleveien via Fossing veien bør vurderes.

Kollektivtilbudet på Langesundshalvøya er forholdsvis bra utbygd, men i resten av kommunen er tilbudet svært dårlig.

Trafikksikkerhetsplan for Bamble kommune. Strategi og plan for myke trafikanter i Grenland. Hovedvegnett for sykkeltrafikk i Grenland.

Effektmål:

1. Økt bruk av gang-/sykkelvegnettet.
2. Antall skoleelever som kjøres til skolen i privatbiler skal reduseres.
3. Reduksjon i antall trafikkulykker.
4. Økt andel av miljøvennlige kjøretøy.
5. Økt antall busspassasjerer i Bamble kommune.

Strategiske tiltak:

1. Bamble kommune skal arbeide for å få etablert gang- og sykkelveg langs fylkesvegen fra Nato-kaia til Tostrupsvei på Stathelle, samt langs Valleveien fra Åby til Valle.
2. Bamble kommune skal sikre godt helårsvedlikehold av fortau og gang- og sykkelveger.
3. Bamble kommune skal årlig gjennomføre trafikksikrings-tiltak for myke trafikanter i henhold til trafikksikkerhetsplan.
4. Kommunen skal være aktiv pådriver for å få etablert en sikker og effektiv vegforbindelse i områdene:
- E18 – Surtebogen-Vold
- E18 – Fergeterminal Langesund
- Feset - Valle
5. Kommunen skal være aktiv pådriver for å bedre kollektivtilbudet internt i kommunen og legge til rette for at tiltak i plan for «Hovedvegnett for sykkeltrafikk i Grenland», og «Strategi og plan for myke trafikanter i Grenland» blir gjennomført.
6. Kommunen skal bedre sikkerheten for barn og myke trafikanter ved å påtale/fjerne sikthinder på offentlig og privat eiendom i boligfelt.
7. Etablere ladestasjon for El-bil ved rådhuset.

Skjema 1a og 1b Driftsbudsjett

Skjema 1A, 1000 kroner	2016	2017	2018	2019	2020
Skatt på inntekt og formue	-345 412	-352 600	-356 550	-360 500	-364 450
Ordinært rammetilskudd	-335 635	-347 400	-349 350	-356 300	-364 250
Skatt på eiendom	-59 319	-77 419	-76 419	-75 419	-74 419
Andre direkte eller indirekte skatter	0	0	0	0	0
Andre generelle statstilskudd	-5 577	-4 709	-4 198	-4 104	-4 011
Sum frie disponible inntekter	-745 943	-782 128	-786 517	-796 323	-807 130
Renteinntekter og utbytte	-9 671	-10 900	-11 600	-13 300	-15 100
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	-14 553	-12 000	-12 000	-12 000	-9 420
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	20 070	21 870	24 570	26 970	29 270
Tap på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	28 950	34 150	35 250	35 150	34 650
Netto finansinntekter/-utgifter	24 796	33 120	36 220	36 820	39 400
Til dekning av tidligere års regnskapsmessige merforbruk	0	0	0	0	0
Til ubundne avsetninger	9 161	11 670	14 670	17 670	20 270
Til bundne avsetninger	0	0	0	0	0
Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne avsetninger	-10 928	-15 920	-6 720	-6 720	-4 175
Bruk av bundne avsetninger	0	0	0	0	0
Netto avsetninger	-1 767	-4 250	7 950	10 950	16 095
Overført til investeringsregnskapet	1 900	1 900	1 900	1 900	1 900
Til fordeling drift	-721 014	-751 358	-740 447	-746 653	-749 735
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	721 014	740 352	739 788	748 001	749 404
Regnskapsmessig merforbruk/mindreforbruk	0	-11 006	-659	1 348	-331

Skjema 1B, 1000 kroner	2016	2017	2018	2019	2020
Overordnet ledelse	13 440	14 294	14 092	14 092	13 092
Stabene	65 130	65 346	64 358	65 058	65 058
Enhet for teknikk og samfunnsutvikling	54 265	55 728	51 984	51 008	49 165
Skole og barnehage	234 471	238 649	232 637	230 508	228 254
Kultur og oppvekst	100 676	89 647	87 446	88 491	88 491
Helse og omsorg	238 723	268 380	264 463	267 536	267 536
Fellesutgifter	450	7 787	24 287	30 787	37 287
Finansiering	13 859	521	521	521	521
Sum fordelt til enhetene	721 014	740 352	739 788	748 001	749 404

Skjema 2a og 2b Investeringsbudsjett

SKJEMA 2A, 1000 kroner	2016	2017	2018	2019	2020
Investeringer i anleggsmidler	82 130	71 351	259 134	290 150	196 150
Utlån og forskutteringer	35 000	35 000	35 000	35 000	35 000
Kjøp av aksjer og andeler	2 256	1 900	1 900	21 900	31 900
Avdrag på lån	7 400	7 800	8 500	9 100	9 500
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0	0
Avsetninger	0	0	0	0	0
Årets finansieringsbehov	126 786	116 051	304 534	356 150	272 550
Finansiert slik:					
Bruk av lånemidler	-83 890	-98 884	-206 749	-280 850	-202 550
Inntekter fra salg av anleggsmidler	-7 100	-1 100	-1 100	-1 100	-1 100
Tilskudd til investeringer	0	0	0	0	0
Kompensasjon for merverdiavgift	-8 740	-6 367	-39 425	-43 200	-27 500
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	-20 100	-7 800	-21 260	-9 100	-9 500
Andre inntekter	0	0	0	0	0
Sum ekstern finansiering	-119 830	-114 151	-268 534	-334 250	-240 650
Overført fra driftsregnskapet	-6 956	-1 900	-1 900	-1 900	-1 900
Bruk av tidligere års udekket	0	0	0	0	0
Bruk av avsetninger	0	0	-34 100	-20 000	-30 000
Sum finansiering	-126 786	-116 051	-304 534	-356 150	-272 550
Udekket/udisponert	0	0	0	0	0

SKJEMA 2B, 1000 kroner	2016	2017	2018	2019	2020
Beredskap og brannsikkerhet	1 440	2 200	2 000	2 000	2 000
Kommunale utleieboliger, boligsosial handlingsplan	24 240	3 041	13 151	0	0
Oppgradering kommunale bygg	4 500	4 500	4 500	4 500	4 500
Utbygging Grasmøy, framtidens ungdomskole mv.	0	3 960	141 000	240 000	152 000
IKT investeringer	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Kirkelig fellesråd	3 500	15 000	17 333	1 000	1 000
Attraktivitet, miljø, friområder, mm.	13 800	8 000	8 000	8 000	2 000
Næringsutvikling, næringstomter, næringsbygg	650	650	39 150	650	650
Boligutvikling, boligtomter, boligbygging	0	0	0	0	0
Vann, avløp, renovasjon	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000
Veg og trafikksikkerhet	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
Investeringer i anleggsmidler. Brutto investeringsutgifter i anleggsmidler, inklusiv mva	82 130	71 351	259 134	290 150	196 150

Økonomisk oversikt drift

Økonomisk oversikt drift, 1000 kroner	2016	2017	2018	2019	2020
Brukerbetalinger	-31 622	-31 161	-31 161	-31 161	-31 161
Andre salgs- og leieinntekter	-122 117	-128 386	-131 266	-133 648	-135 907
Overføringer med krav til motytelser	-78 955	-78 640	-78 640	-78 640	-78 640
Rammetilskudd fra staten	-335 635	-347 400	-349 350	-356 300	-364 250
Andre statlige overføringer	-58 039	-58 281	-57 770	-57 676	-57 583
Andre overføringer	-523	-537	-537	-537	-537
Inntekts- og formueskatt	-345 412	-352 600	-356 550	-360 500	-364 450
Eiendomsskatt	-59 319	-77 419	-76 419	-75 419	-74 419
Andre direkte og indirekte skatter	0	0	0	0	0
Sum driftsinntekter	-1 031 622	-1 074 424	-1 081 693	-1 093 881	-1 106 947
Lønnsutgifter	530 259	550 010	572 537	580 397	580 397
Sosiale utgifter	148 875	149 717	149 717	149 717	149 717
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal produksjon	144 794	149 610	150 204	150 369	150 319
Kjøp av varer og tjenester som erstatter egenproduksjon	98 166	102 186	102 186	103 231	103 231
Overføringer	102 358	98 233	77 772	78 523	81 286
Avskrivninger	45 721	47 721	49 721	51 721	53 721
Fordeelte utgifter	-15 448	-14 220	-14 220	-14 220	-14 220
Sum driftsutgifter	1 054 725	1 083 257	1 087 917	1 099 738	1 104 451
Brutto driftsresultat	23 103	8 833	6 224	5 857	-2 496
Renteinntekter og utbytte	-9 741	-10 922	-11 622	-13 322	-15 122
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	-14 553	-12 000	-12 000	-12 000	-9 420
Mottatte avdrag på lån	-250	-257	-257	-257	-257
Sum eksterne finansinntekter	-24 544	-23 179	-23 879	-25 579	-24 799
Renteutgifter og lånekostnader	20 070	21 870	24 570	26 970	29 270
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	28 950	34 150	35 250	35 150	34 650
Utlån	150	153	153	153	153
Sum eksterne finansutgifter	49 170	56 173	59 973	62 273	64 073
Resultat eksterne finanstransaksjoner	24 626	32 994	36 094	36 694	39 274
Motposter avskrivninger	-45 721	-47 721	-49 721	-51 721	-53 721
Netto driftsresultat	2 008	-5 894	-7 403	-9 170	-16 943
Bruk av tidligere års regnskapsmessige merforbruk	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	-11 993	-16 485	-7 285	-7 285	-4 740
Bruk av bundne driftsfond	-2 488	-3 260	-3 604	-2 830	-1 881
Sum bruk av avsetninger	-14 481	-19 745	-10 889	-10 115	-6 621
Overført til investeringsregnskapet	2 256	1 907	1 907	1 907	1 907
Avsatt til dekning av tidligere års regnskapsmessige merforbruk	0	0	0	0	0
Avsetning til disposisjonsfond	10 138	12 647	15 647	18 647	21 247
Avsetning til bundne fond	79	79	79	79	79
Sum avsetninger	12 473	14 633	17 633	20 633	23 233
Regnskapsmessig merforbruk/mindreforbruk	0	-11 006	-659	1 348	-331

Økonomisk oversikt investering

Økonomisk oversikt investering, 1000 kroner	2016	2017	2018	2019	2020
Salg av driftsmidler og fast eiendom	-7 100	-1 100	-1 100	-1 100	-1 100
Andre salgsinntekter	0	0	0	0	0
Overføringer med krav til motytelse	-12 700	0	-12 760	0	0
Kompensasjon for merverdiavgift	-8 740	-6 367	-39 425	-43 200	-27 500
Statlige overføringer	0	0	0	0	0
Andre overføringer	0	0	0	0	0
Renteinntekter og utbytte	0	0	0	0	0
Sum inntekter	-28 540	-7 467	-53 285	-44 300	-28 600
Lønnsutgifter	0	0	0	0	0
Sosiale utgifter	0	0	0	0	0
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	72 740	64 334	219 059	246 300	168 000
Kjøp av varer som erstatter kommunal tjenesteproduksjon	0	0	0	0	0
Overføringer	8 740	6 367	39 425	43 200	27 500
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	650	650	650	650	650
Fordelte utgifter	0	0	0	0	0
Sum utgifter	82 130	71 351	259 134	290 150	196 150
Avdrag på lån	7 400	7 800	8 500	9 100	9 500
Utlån	35 000	35 000	35 000	35 000	35 000
Kjøp av aksjer og eiendeler	2 256	1 900	1 900	21 900	31 900
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0	0
Avsatt til ubundne investeringsfond	0	0	0	0	0
Avsatt til bundne investeringsfond	0	0	0	0	0
Sum finansieringstransaksjoner	44 656	44 700	45 400	66 000	76 400
Finansieringsbehov	98 246	108 584	251 249	311 850	243 950
Bruk av lån	-83 890	-98 884	-206 749	-280 850	-202 550
Salg av aksjer	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	-7 400	-7 800	-8 500	-9 100	-9 500
Overføringer fra driftsregnskapet	-6 956	-1 900	-1 900	-1 900	-1 900
Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond	0	0	-34 100	-20 000	-30 000
Bruk av bundne investeringsfond	0	0	0	0	0
Sum finansiering	-98 246	-108 584	-251 249	-311 850	-243 950
Udekket/udisponert	0	0	0	0	0

Enhetenes driftsrammer

Overordnet ledelse, 1000 kroner	2016	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig vedtatt budsjett 2016	13 440	13 440	13 440	13 440	13 440
Prisjustering 2017	0	45	45	45	45
Innsparingstiltak fra 2018	0	0	-202	-202	-202
Statsbudsjettet. Valgdirektoratet	0	34	34	34	34
Rammeendring lønn og pensjon	0	117	117	117	117
Overføring midler Barnas kommunestyre	0	-140	-140	-140	-140
Organisasjonsutvikling	0	500	0	0	0
Midlertidig tiltak 17-19, omstillingsmidler som følge av utvidet Grenlandsamarb.	0	500	1 000	1 000	0
Innsparing 2017: reduksjon møtegodtgjørelser	0	-202	-202	-202	-202
Sum	13 440	14 294	14 092	14 092	13 092

Stabene, 1000 kroner	2016	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig vedtatt budsjett 2016	65 130	65 130	65 130	65 130	65 130
Prisjustering 2017	0	697	697	697	697
Endring driftsutgifter til arkivdepot vedr. medlemskap i IKA Kongsberg	0	-356	-356	-356	-356
Innsparingstiltak fra 2018	0	0	-988	-988	-988
Rammeendring lønn og pensjon	0	1 111	1 111	1 111	1 111
Overføring budsjettmidler Norsk bibliotektransport	0	-128	-128	-128	-128
Driftsutgifter Eik gravlund	0	0	0	700	700
Overføring midler, innfordring	0	-120	-120	-120	-120
Innsparing 2017: inndra stillinger ved naturlig avgang/flytte oppgaver	0	-250	-500	-988	-988
Innsparing 2017: holde stillinger lengre ledige før ansettelse	0	-100	-100	0	0
Innsparing 2017: ikke inntak av vikarer ved sykdom	0	-100	-100	0	0
Innsparing 2017: kutt i driftsbudsjett (kompetanse, innkjøp mm)	0	-250	-250	0	0
Innsparing 2017: bruk av driftsfond	0	-288	-38	0	0
Sum	65 130	65 346	64 358	65 058	65 058

Enhet for teknikk og samfunnsutvikling, 1000 kroner	2016	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig vedtatt budsjett 2016	54 265	54 265	54 265	54 265	54 265
Prisjustering 2017	0	833	833	833	833
Opptrapping husleiene kommunale boliger	0	-915	-1 415	-1 415	-1 415
Økt husleietak omsorgsboliger (500,-/mnd.)	0	-65	-65	-65	-65
Økt subsidiering omsorgsboliger	0	170	170	170	170
Endringer i skolestruktur, driftskostnader bygg	0	-1 090	-1 090	-1 090	-1 090
ENØK inv. årlig 1 mill. forutsetter reduserte strømutgifter	0	-50	-100	-150	-200
MILJØ: Rammer for parker og miljøanlegg	0	20	40	60	80
Gjennomføring av boligsosialhandlingsplan	0	0	608	608	608
8 boliger og 2 hybler rus/psykiatri i Nustadbakken	0	0	-275	-366	-366
10 boliger for mennesker med nedsatt funksjonsevne på Nustadjordet	0	0	-350	-468	-468
VAR Endringer ift siste selvkostkalkyle	0	988	-282	-1 376	-2 644
Boligutvikling og tettstedsutvikling, ny stilling og investeringsramme	0	500	500	500	500
Nytt kystkultursenter	0	0	0	357	357
Innsparingstiltak fra 2018	0	0	-1 927	-1 927	-1 927
Statsbudsjettet. IKT-modernisering i Husbanken (SIKT)	0	30	30	30	30
Statsbudsjettet. Boligsosialt kompetansetilskudd	0	15	15	15	15
Statsbudsjettet. Tilskudd til boligsosialt arbeid	0	27	27	27	27
Statsbudsjettet. Momskompensasjon borettslag og eierseksjonssameier	0	-91	-91	-91	-91
Rammeendring lønn og pensjon	0	1 878	1 878	1 878	1 878
K-st 6/16 driftskostnader kommunalt vegareal Rugtvedt industriområde	0	50	50	50	50
Midlertidig tiltak 2017-20, drift skolebygg	0	1 090	1 090	1 090	545
Innsparing 2017: økte interne inntekter ved opparbeidelse av boligfelt	0	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Innsparing 2017: effektivisering, endre rutiner og flytting av oppgaver	0	-200	-200	-200	-200
Innsparing 2017 flate kutt innen alle virksomheter i enhet for teknikk og samfunnsutvikl	0	-227	-227	-227	-227
Sum	54 265	55 728	51 984	51 008	49 165

Rådmannens forslag Budsjett 2017 og handlingsprogram 2017 - 2020

Skole og barnehage, 1000 kroner	2016	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig vedtatt budsjett 2016	234 471	234 471	234 471	234 471	234 471
Prisjustering 2017	0	1 570	1 570	1 570	1 570
Endring i befolknings sammensetning i kommunen, reduksjon elevtall	0	-1 472	-3 576	-5 705	-6 959
Innsparingstiltak fra 2018	0	0	-3 908	-3 908	-3 908
Statsbudsjettet. Ny naturfagtime, helårseffekt	0	298	298	298	298
Statsbudsjettet. Gratis kjernetid i barnehagen for 3-åringer, helårseffekt	0	75	75	75	75
Statsbudsjettet. Tidlig innsats i skolen	0	405	405	405	405
Statsbudsjettet Økte komm barnehageutg som følge av botidskrav for kontantstøtte	0	5	5	5	5
Rammeendring lønn og pensjon	0	5 065	5 065	5 065	5 065
Overføring midler Barnas kommunestyre	0	140	140	140	140
Midlertidig tiltak til ny ungd.skole tas i bruk i 2020 –overgangsordning undervisning	0	2 000	2 000	2 000	1 000
Innsparing 2017: reduserte utgifter til utviklingsarbeid	0	-400	-400	-400	-400
Innsparing 2017: Nedbemanning stab, 0,3 år overført fra Plan og økonomiavdelingen	0	-200	-200	-200	-200
Innsparing 2017: Nedbemanning, 4 stillinger, Nustad barnehage	0	-700	-1 600	-1 600	-1 600
Innsparing 2017: Nedbemanning, 4,5 stillinger, Grasmyr barnehage	0	-1 300	-1 400	-1 400	-1 400
Innsparing 2017: Redusere Visma stilling i ITG, 0,4 årsverk.	0	-250	-250	-250	-250
Innsparing 2017: Reduksjon 2,5 årsverk skole, tilsvarer 46 rammetimer.	0	-650	-58	-58	-58
Innsparing 2017: bruk av driftsfond barnehage	0	-408	0	0	0
Sum	234 471	238 649	232 637	230 508	228 254

Kultur og oppvekst, 1000 kroner	2016	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig vedtatt budsjett 2016	100 676	100 676	100 676	100 676	100 676
Prisjustering 2017	0	416	416	416	416
Gjennomføring av boligsosialhandlingsplan	0	0	-608	-608	-608
Nytt kystkultursenter	0	0	0	1 045	1 045
Innsparingstiltak fra 2018	0	0	-1 593	-1 593	-1 593
K-st 123/15 Engangstilskudd etablering andelsgård Eik	0	-50	-50	-50	-50
Statsbudsjettet. Frivilligsentraler	0	365	365	365	365
Statsbudsjettet. Helsestasjon og skolehelsetjeneste	0	135	135	135	135
Statsbudsjettet. Aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere under 30 år	0	157	157	157	157
Overføring årsverk kultur og oppvekst til Helse og omsorg	0	-1 138	-1 138	-1 138	-1 138
Rammeendring lønn og pensjon	0	2 051	2 051	2 051	2 051
Overføring budsjettmidler Norsk bibliotektransport	0	128	128	128	128
Overføring Rugtvedt avlastningsbolig fra KO til HO	0	-6 145	-6 145	-6 145	-6 145
Overføring tiltak funksjonshemmede barn fra KO til HO	0	-5 535	-5 535	-5 535	-5 535
Midlertidig tiltak 2017-2020, leie av lokaler voksenopplæring	0	180	180	180	180
Innsparing 2017: redusere ledige stillinger i virksomhet for oppvekst	0	-755	-755	-755	-755
Innsparing 2017: redusere administrative utgifter ved virksomhet for kultur	0	-120	-120	-120	-120
Innsparing 2017: diverse reduksjoner i driften av virksomhet for oppvekst	0	-50	-50	-50	-50
Innsparing 2017: redusere utgifter til drift av kulturbygg	0	-100	-100	-100	-100
Innsparing 2017: reduksjon fritidsklubbarbeidere og drift av fritidsklubber	0	-70	-70	-70	-70
Innsparing 2017: redusere tilskudd lag og foreninger	0	-200	-200	-200	-200
Innsparing 2017: redusere tilskudd til Skjærgårdshallen	0	-200	-200	-200	-200
Innsparing 2017: redusere tilbud i kulturskolen	0	-98	-98	-98	-98
Sum	100 676	89 647	87 446	88 491	88 491

Rådmannens forslag Budsjett 2017 og handlingsprogram 2017 - 2020

Helse og omsorg, 1000 kroner	2016	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig vedtatt budsjett 2016	238 723	238 723	238 723	238 723	238 723
Prisjustering 2017	0	1 731	1 731	1 731	1 731
8 boliger og 2 hybler rus/psykiatri i Nustadbakken	0	0	4 239	5 653	5 653
10 boliger for mennesker med nedsatt funksjonsevne på Nustadjordet	0	0	5 400	7 202	7 202
Innsparingstiltak fra 2018	0	0	-4 621	-4 621	-4 621
Statsbudsjettet. Opptappingsplan rusomsorg	0	809	809	809	809
Statsbudsjettet. Opptappingsplan for habilitering og rehabilitering	0	270	270	270	270
Statsbudsjettet. Øyeblikkelig hjelp - psykisk helse- og rustjenester	0	226	226	226	226
Statsbudsjettet. Avvikling av diagnoselisten for fysioterapi	0	-456	-456	-456	-456
Overføring årsverk kultur og oppvekst til Helse og omsorg	0	1 138	1 138	1 138	1 138
Rammeendring lønn og pensjon	0	8 572	8 572	8 572	8 572
Midlertidig tiltak 2017-20, finansiering boveileder i programperioden	0	700	700	700	700
Overføring Rugtvedt avlastningsbolig fra KO til HO	0	6 145	6 145	6 145	6 145
Overføring tiltak funksjonshemmede barn fra KO til HO	0	5 535	5 535	5 535	5 535
Barnebolig	0	408	673	530	530
Midlertidig demenstiltak 2017 i påvente av planarbeid	0	9 200	0	0	0
Innsparing 2017: redusere timevedtak fortløpende og ved revurderinger	0	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Innsparing 2017: ikke leie inn ferievikar for hjelpemiddeltekniker	0	-50	-50	-50	-50
Innsparing 2017: reduksjon i kurs / opplæringspost	0	-100	-100	-100	-100
Innsparing 2017: overføre tjenesten kjøring av internpost fra Grep til HO	0	0	-225	-225	-225
Innsparing 2017: vurdere innhold i vedtak fra ordinær tjeneste til støttekontakt	0	-100	-100	-100	-100
Innsp. 2017: gjøre om 8 korttidsplasser i 3.etg Helsehuset til langtidsplasser	0	-740	-740	-740	-740
Innsparing 2017: endring bruk statlige opptappingsmidler	0	-500	-500	-500	-500
Innsparing 2017: avvikle tiltak for bruker uten rett til VTA ved GREP	0	-100	-100	-100	-100
Innsparing 2017: redusere tilbud ved GREP for 2 brukere til 50%	0	-150	-150	-150	-150
Innsparing 2017: ytterligere bruk av arbeidstrening, språkplasser, lærlinger mm	0	-800	-800	-800	-800
Innsparing 2017: overføre middagsombringning til hjemmeboende til f.eks. NAV/Viva	0	-600	-600	-600	-600
Innsparing 2017: velferdsteknologi	0	0	-256	-256	-256
Innsparing 2017: legge ned/avvikle 10 plasser ved Vest-Bamble aldershjem	0	-481	0	0	0
Sum	238 723	268 380	264 463	267 536	267 536

Rådmannens forslag Budsjett 2017 og handlingsprogram 2017 - 2020

Fellesutgifter, 1000 kroner	2016	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig vedtatt budsjett 2016	13 559	13 559	13 559	13 559	13 559
Realvekst skatt og rammetilskudd 1% per år	0	0	6 500	13 000	19 500
Udefinerte tiltak iht planarbeid	0	0	10 000	10 000	10 000
Endring avsetning lønn og tariff 2016-2017	0	-6 914	-6 914	-6 914	-6 914
Rammeendring lønn og pensjon	0	842	842	842	842
Sum	13 559	7 487	23 987	30 487	36 987

Finansiering, 1000 kroner	2016	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig vedtatt budsjett 2016	-720 264	-720 264	-720 264	-720 264	-720 264
Prisjustering 2017	0	1	1	1	1
Boligutvikling og tettstedsutvikling, ny stilling og investeringsramme	0	-500	-500	-500	-500
Endring skatt og rammetilskudd pga. befolkningsvekst	0	0	-1 400	-2 800	-4 200
Realvekst skatt og rammetilskudd 1 % per år	0	0	-6 500	-13 000	-19 500
Endring rente og avdragskostnader lån	0	6 700	9 800	11 400	12 400
Endring i rente og avdragskompensasjoner fra staten	0	868	1 379	1 473	1 566
Eiendomsskatt, realverdi reduseres 2 % NB konsumprisvekstmål	0	0	1 500	3 000	4 500
Eiendomsskatt, økning som følge av nyinvesteringer	0	-500	-1 000	-1 500	-2 000
Endring i utgiftsutjevningen i rammetilskuddet	0	0	2 000	-1 000	-5 000
Økning utbytte Skagerak Energi	0	-1 129	-1 129	-2 129	-3 129
Investering skoleutbygging, utredninger 2014/2015, ny ungdomskole	0	3 000	6 000	9 000	12 000
Endring avkastning finansplasseringer	0	2 613	2 613	2 613	4 793
Endring renteinntekt bankinnskudd basert på oppdatert renteprognose 2016	0	200	200	200	200
Oppjustering av budsjett honorar finansforvaltning	0	-50	-50	-50	-50
Saldering	0	9 127	9 127	9 127	9 127
Organisasjonsutvikling	0	-500	0	0	0
Midlertidig tiltak 17-19, omstillingsmidler som følge av utvidet Grenlandsamarb.	0	-500	-1 000	-1 000	0
Overføring midler, innfordring	0	120	120	120	120
Midlertidig tiltak 2017-20, drift skolebygg	0	-1 090	-1 090	-1 090	-545
Midlertidig tiltak 2017-20, finansiering boveileder i programperioden	0	-700	-700	-700	-700
Midlertidig tiltak 2017-2020, leie av lokaler voksenopplæring	0	-180	-180	-180	-180
Midlertidig tiltak til ny ungd.skole tas i bruk i 2020 -overgangsordning undervisning	0	-2 000	-2 000	-2 000	-1 000
Midlertidig demenstiltak 2017 i påvente av planarbeid	0	-9 200	0	0	0
Eiendomsskatt, bunnfradraget fjernes for boliger	0	-8 700	-8 700	-8 700	-8 700
Eiendomsskatt, økt skattesats for verker og bruk	0	-2 900	-2 900	-2 900	-2 900
Realvekst skatt/rammetilskudd 2017	0	-1 953	-1 953	-1 953	-1 953
Prisvekst skatt/rammetilskudd 2017	0	-17 000	-17 000	-17 000	-17 000
Eiendomsskatt, nytaksering industrianlegg i 2016	0	-6 000	-6 000	-6 000	-6 000
Sum	-720 264	-750 537	-739 626	-745 832	-748 914